1899

Je to věc zvláště významná, že se kněžství posavád vždy hlavním nepřítelem svobodného tisku a prvním bojovníkem pro nejhanebnější ústav lidské společnosti, totiž pro cenzuru, býti osvědčilo. Ano, sami papežové to byli, kteří cenzuru zavedli. Zásluhu tuto má zejména papež Leo X. Koho by již ta jediná věc, že se „neomylní" světla božího štítí a zjevnému, svobodnému a poctivému zápasu všude ouzkostlivě vyhýbají, o ceně jejich učení nepřesvědčila, ten věru zasluhuje, by — ve stádě jich setrval.

Dr. Aug. Smetana

Nikoli k těm, kdož jsou chudí duchem a krátkozrací v nitru svém, věříce báchorkám a žijíce pověrami; nikoli k těm, kdož jsou mravně zakrnělí a hledají živobytí a protekci u těch, jimž výměnou dávají volební svoje hlasy a účastenství při mariánských procesích; nikoli k těm, kdož jsou vládnoucími chytráky a potřebují církve, aby jim posvětila Autoritu; k těm všem neobracím se se svojí epištolou. S těmi účtovati budeme, až přijde naše doba, nikoli slovy, ale činy a bezohledností. Ještě však jiní jsou římskými. A sice ti, kdož nevěříce církvi aniž Písmu, poznali nebezpečí klerikalismu, nicméně však zůstávají údy této církve, rozmnožujíce tak bezděky šiky nepřátelské — — —

Tisícihlavá saň klerikalismu s nenávistí roztahuje pokrytectvím ozbrojené své tlapy nad životem národů a jménem Kristovy lásky a jménem odpuštění Kristova snaží se vypíti mozek davům a v okovy uvrhnouti prozřetelné. Honosíc se cestou v šlépějích onoho, jenž ukazoval ku království, které není z tohoto světa, bojuje nejméně svatými prostředky za vládu a moc na zemi. —

Zápachem síry pociťujeme každé její slovo, kterým svolává na hlavy neposlušných a nepoddajných to, čeho plné jest nečisté její srdce. Slizkostí ropuchy pociťujeme každý dotek její rozčleněného těla a pod každým tím dotekem hnisá i nejzdravější naše maso. Ona je více než saň a nebezpečnější než všechny saně, které kdy žily a žíti budou. Je ne-

bezpečnější než nejkrvelačnější libovůle jednoho, který vládne bez zodpovědnosti; je nebezpečnější než seberafinovanější úklady vlády, která se chce zbaviti pátravého oka lidu a vládnouti bez něho; je nebezpečnější než nahromaděné zlato, které smí všechno koupit a každého zločinu se dopustit jako nevinnosti; je nebezpečnější než dnešní spiknutí živlů ohrožených průvanem nových dějů, spiknutí, které jmenujeme Buržoazií; je nebezpečnější všech těchto saní, protože spojuje všechny jejich vlastnosti v grandiózní útvar ničemnosti, jenž se má státi základem duší a těl.

A hle, vy, nerdíce se ani, zůstáváte otroky její řádů a každý smí vás pojmenovati potupně její jménem!

Slov žádných ona se ještě nelekla nikdy. Neboť nikoli slova, ale skutky jsou taktikou její. Kupuje dobrým zlatem. Co jste učinili, aby bylo zjevno, že nejste vůbec ke koupi? Otravuje srdce našich dítek a ničí panenství jejich duše. Co jste učinili, abyste je navždy vyrvali jejím úkladům? Co jste učinili, abyste se vy a dítky vaše stali základními kameny hradební zdi, na jejíž frontě k sani obrácené napsáno bude jednou: *Až potud — a nikam dále!?*

Nezapřísahejte se přesvědčením svým a nevěrou svojí, neboť ve všech matrikách této země vedou vás jako údy a přívržence její. Nenamítejte, že jste byli zaneseni do její seznamů bez vědomí svého a nejste zodpovědni za to, co učinili s vámi rodičové vaši, když jste byli ještě bezvolná děcka. Neboť dneska myslím mužové jste a ženy, a nikoli loutky lásky dětenské, a nemáte nevědomosti, která hříchu nečiní. Nevěřiti, toť *málo*; posmívati se, toť zbytečno; celý život váš má býti protestem živým proti sani. Vy jste se však nevzdali ani jména, které vám dala, vy jste ani neučinili toho, v čem nikdo vám brániti nesmí a co zákony této země ještě vám usnadňují.

Přišel k soudci svědek a přísahati bylo mu veleno. Svědek: Nevěřím a nejsem katolíkem. Soudce: Co máte na křestním listě? Svědek: Katolíka. Soudce: A opustil jste církev katolickou? Svědek: Neopustil, ale nevěřím. Soudce: Když neopustil jste církve své, pak katolíkem jste a kato-

lickou složíte přísahu. A soudce ten měl pravdu a moudře pravil, a svědek ani se nezarděl, domnívaje se ještě, že mu křivděno bylo.

Ani já neodpověděl bych jinak jednomu každému z vás, protože nedůstojno je mužů, aby setrvávali — nevěří-li. V tom však případě, kdy náboženství ničím není té sani, nýbrž jenom úklady lidstvu činí její přívrženci, opovržení našeho zasluhují ti, kdož setrvávají, byť i jen dle jména, a znají přitom hloubku a sílu úkladů té saně.

Nechci vás štváti proti lidem, ani proti řádům a zvyklostem jejich; neboť špatní lidé a špatné řády padají, když nenajdou již půdu k životu svému. Ale proti vám samým vás štvu, jednoho každého proti němu samému: Zabte mrchu! A touto mrchou jest jednou pohodlnost vaše, jednou slabost vaše, jednou bázeň vaše, ohledy vaše, jednou sobectví vaše, ale vždycky neopravdovost vašich srdcí. Pro slova se dáváte zavírati, pro články, pro řeči a výkřiky, pro slova jste ochotni dáti prolíti krev svou, ale k prostému činu, pro nějž nikdo vás trestati nesmí, v kterém vám nikdo brániti nesmí, k prostému činu nemáte odhodlanosti.

Tímto činem však teprve strhujete vše, co vás poutá k té sani. Nikdy již nedoznáte pak s hanbou: Nevěřím, ale jsem katolíkem. A neučiníte dětem svým to, nač stěžujete si, že učinili rodičové vaši vám. Dáte tím svobodu sobě, dětem svým i vnukům a celému novému rodu, který dobojuje náš boj. Neboť proč nosíte dítky své ke křtu, nevěříte-li v podstatu jeho? Proč nenecháte je svobodně voliti sobě, až přijde doba přesvědčení jejich?

Hle, k čemu je třeba, abyste opustili církev, které nevěříte! —

A proč působíte zmatek v srdci maličkých, nemodlíce se s nimi a posílajíce je přece modlit se do školy, proč pravdu a lež směsujete v mysli jejich, učíce je přirozenému životu Ježíšovu a posílajíce je přece učit se a chovat se podle víry?

Hle, k čemu je třeba, abyste opustili církev, které nevěříte! —

V očích mých nepoctivými a nepočestnými jste, dokud tak neučiníte. A byli byste jistě nepoctivými a nepočest-

nými i v očích církve té, kdyby zraky představitelů její nebyly zamženy choutkou po moci a politickou lstí vládychtivých. Ve všech vážných chvílích svého života, v nejslavnějších okamžicích svého nitra musíte lháti. A přece se nerdíte studem? Rozmnožujete řady nepřátel svých, nemáte práva k pyšnému odboji a od kněží církve té musíte si nechati říkat: ovečko! A přece se nerdíte studem?

Kde bychom byli bývali, kdybyste tolik rozhořčenosti měli ve skutcích svých, jako máte ve slovech. Ale nepoctivými jste a nepočestnými. A hanbu nepoctivosti té a nepočestnosti přenášíte i na dítky své, vy, uvědomělí otcové, a vy, uvědomělé matky! A jestli to je vaší morálkou, aby muž uvědomělý a po svobodě prahnoucí bral si růženečkářku nebo svíčkovou bábu, jestli to je vaší morálkou, aby synové vaši vetřeli se k hodnostem Církve a Buržoazie, pak jste stádem, zasluhujícím leda kopnutí — a nikoli svobody.

Věřím však lidu. Jen příkladných skutků je třeba, aby si každý uvědomil své povinnosti. Tím směrem nechať jde snaha všech, kteří vědí, že boje našeho důležitou částí je boj — nikoli proti náboženství — nýbrž proti klerikalismu. Nutno začíti lenivými a skončit u sobeckých.

Všechny naše cesty veďtež od Říma.

Každý nechť opustí církev, když jí nevěří!

V Olšanech u Prahy v září 1899

JSEM RAKUŠANEM

Několik výkřiků do plané vřavy

Jsem si vědom důsledků svého slova. Jako český člověk — ač mi nekoukají z kapsy Radikální listy — zrazuji nejsvětější práva svého národa; jako neodvislý člověk — ač mi nekoukají z kapsy Radikální listy — skláním dobrovolně svou šíji pod hanebné jho; jako moderní člověk — ač mi nekoukají z kapsy Radikální listy — fedruji zbaběle zastaralý a k smrti odsouzený státní útvar, a konečně jako mladý člověk — ač mi nekoukají z kapsy Radikální listy — dopouštím se spekulace, která se vyskytá obvykle až v pozdějších letech: upravuji si cestu, na které mi pokynou řády, tituly, sinekury.

Budiž. Nicméně trvám na svém slově: Jsem Rakušanem. Jsem rakouským státním občanem a nechápu, proč bych dle sil svých měl dopomáhati k tomu, abych se mohl státi občanem nějakého státu českého nebo kteréhokoli jiného *nového* státu, jenž by se popřípadě utvořil na troskách starého.

*

Ohé, nejsme již dětmi z osmačtyřicátého! Konstituce nekonstituce, republika nebo monarchie: to již nejsou problémy národů. Koruna svatováclavská není v dómu hradčanském. To je lež. To je fantóm dr. Podlipného a soudruhů. Koruna svatováclavská leží zakopána na tisíc metrů pod zemí: neboť to již nejsou problémy národů. Bůh vládl, kněží vládli, králové vládli, šlechta vládla. Dneska vládne zlato. Ale *davy* ještě nevládly: *to* je problémem národů a ten nesou do dvacátého věku, aby ho rozřešil a zahodil jako nepotřebný.

A potom nebudou již problémem vlády a státy. Ale *jediný a jeho vlastnictví*. Pak se rozpomenou národové na jasnovidné hlavy minulosti, které pravily: Stát jako stát, vláda jako vláda, násilí jako násilí. Jsme proti každému státu, proti každému *Státu vůbec*.

*

Jsem proti Státu. Proto jaký by mělo účel podkopávati stát jeden ve prospěch státu druhého? Neříkejte, že by český stát byl lepší státu rakouského. Co znamenala by taková záměna v ohledu sociálním, který je základným, který musí býti upraven, aby *mohlo* být upraveno vše ostatní? Domnívá se někdo, že český kapitál hřeje a německý že studí? A není lhostejno, tyje-li z mozolů lidu Čech nebo Němec? Tomu lidu je to jistě jedno a těm, kdož jsou nuceni známezdniti svoji duševní práci, těm je to také jedno. A je jistě jedno také těm, kdož chtějí cele a neztenčeně žíti svůj život, potlačuje-li volné projevy jejich individuality vláda česká nebo německá. A jen o to, jen o to může se dneska jednati. Nikoli o nadvládu toho neb onoho kmene, nýbrž o nadvládu kapitálu a strážců kapitalistické společnosti s její morálkou, s její znehodnocením práce, s její opovržením vším, co není Zlato. Dokud zůstane kapitalistický systém kapitalistickým systémem, dotud bude nadvláda ve všech přítomných i budoucích státech stejná. Či má býti prvním činem českého státu socializace výroby?

*

A v ohledu národním, podřadném ovšem? Ideou státu rakouského je rovnoprávnost, ideou státu českého je násilí. Zdůvodňuji: Rovnoprávnost, úzkostlivá rovnoprávnost musí se státi životní otázkou Rakouska okamžitě, jakmile oba nejsilnější živly, germánský a slovanský, dovedou paralyzovati svůj vliv na vládu, jakmile vláda bude nucena stejně dávati a stejně bráti. To je ovšem otázkou oboustranné politické zdatnosti. Nezapomínejte však, že také český stát je otázkou takové zdatnosti[1], a to otázkou mnohem těžší a vzhledem k té naší politické zdatnosti mnohem vzdálenější zdárného rozřešení. Nadto znamená rovnoprávnost v Rakousku pro případ, že by se všichni „hrdí šovéni“ rozvěsili pomalu po lucernách a osvícení živlové

[1] Ovšem i zdatnosti hospodářské. Signalizuji tu studii, kterou v tomto směru chystá p. Modráček a kde budou proti českému státnímu právu mluviti výmluvné cifry.

podali si ruce (tleskám tady statečné naší Slávii), znamená dokonalý národnostní mír. A takový mír nikdy nemůže znamenati český stát. Ten znamená násilí, násilí na německé menšině, jako znamená ruská knuta násilí na Polácích, koruna svatoštěpánská násilí na Slovácích a sedmihradských Němcích, piklhaubna násilí na Polácích atd. To by bylo ovšem oprávněnou, krásnou a historicky příkladnou pomstou dle rozumu našich hrdých idiotů... chtěl jsem říci šovénů, nebyl by tím však docílen klid v zemi, klid nutný ke kulturní práci a k mezinárodní soutěži duchů, která je konečně největší národní povinností.

*

Jsou ovšem v Čechách dobří lidé, kteří si ten český stát dobře představují. Realisté realisticky, pokrokáři pokrokářsky, národní „dělníci" podle nějakého ideálu jako jejich program problematického, ano jsou i sociální demokraté v redakci Práva lidu, kteří si ho představují socialisticky. Té prostosrdečnosti! Dejme však tomu, že by český stát *mohl býti* jiný států ostatních, *byl by* jím také skutečně? To je trvám na prstech spočítatelné: byl by feudálně-klerikálně-mladočeským, popřípadě feudálně-klerikálně-radikálním. Ta záměna zní snad absurdně, ale: český maloměšťák je pořád stejný.

*

Karakterizovala ho výborně v osobě dr. Riegra Die Wage dr. Rudolfa Lothara při příležitosti osmdesátých narozenin. Cituji malý odstavec: „Nejistě, nehotově, kývavě mezi frázovitým radikalismem a podlízavým dvořenínstvím vrávoral dr. Rieger po celý svůj život. Co bylo s jeho posvátným českým státním právem, když v ústavním výboru kroměřížském prohlásil, že by byl rád, kdyby se oddělení německého území v Čechách šťastně provedlo? Není nic, ale pranic v politické dráze tohoto muže, na čem by byl trval důsledně. Vše bylo u něho okamžitým vnuknutím, spekulací z dneška na zítřek, bez plánu, bez zásady — jako žije pravý maloměšťák z ruky do úst. Jeho pouť do

Moskvy, jeho memorandum k Napoleonovi, to byly jen fráze obrácené v jednání naoko: chlubivé honosení se a bombastické vyhrůžky, za nimiž stále se skrývala ochota devótně podlézt, pokyne-li se mu milostivě... Rieger může být klasickým reprezentantem češství, či lépe: malo-měšťáctví, které ovládá českou politiku..."

To je dneska zrcadlo mladočechů, zítra radikálů.

*

A proto kašlu na všechna *státní* práva. Proto jsem Rakušanem. Nepotřebuji nového státu, jsem-li již v jednom státě a musím-li vůbec ve státě býti. Notabene, když ten nový byl by horší starého!

*

Kde by byla česká politika, kde bychom byli možná kulturně, nebýti toho vysilujícího a všechnu energii stravujícího šermování s neujasněným pojmem, nebýti toho kolísání mezi velkohubým radikalismem a poddajnou zoufalostí! Kdyby se bylo loajálně pracovalo v mezích existujícího státního útvaru. O tom měli by přemýšleti také ti čeští sociální demokraté, kteří jsou dnes pro to bezobsažné slovíčko svého programu „autonomie národů" nakloněni dívati se na české státní právo jako na věc, pro kterou by se mohli v daném případě angažovat a tak schválit celou českou donkichotiádu a z efemérních taktických důvodů nepřímo odhodit nesmířitelnou svou pozici ku kapitalistickému státu.

*

Mně je to vše tak jasné, a zdá se mi, že cesta pro ty, kdož jsou vůbec proti každé státní myšlénce, i proti té samospasitelné sociálně demokratické, je nezvratně dána. Není to žádná pohodlná pasivita, nýbrž musí to býti činná a nadšená snaha, aby dnešní stát vůbec uzrál, aby se přežil v nejlepších vrstevnických hlavách a pak vůbec v největším možném počtu. A potom aby evangelické pro nás slovo Nietzschovo „tak málo Státu jak jen možno" mohlo býti

vneseno až i v jádro té budoucí socialistické společnosti a socialistického státu.

*

Zvědavý nenajde tu ničeho o tom, jaké jsou šance pro takový český stát a jeho proveditelnost. Ale i tomu nejméně „vlastenecky" naladěnému člověku bývá často smutno uvažovat o tom, jak národ, k němuž byl osudem připoután, je tak docela — snad vlastní vinou — závislý na cizích milostech.

7. února 1899

OBRAZY TŘÍ MALÍŘŮ
BÁSNICKÉ DEBUTY

1

Oku pražského obecenstva bylo v poslední době tak ledaco vydáno napospas. Pravím *oku*. Neboť jsou podivíni, kteří si usmyslili, že umělecké dílo má být hovorem duše k duším, a kteří pohrdlivě krčí rameny před výtvarnou prací, která není než produktem ruky a nemluví, nechce mluviti než k očím. Tito podivíni jsou politováníhodní lidé, neboť je jim souzeno, aby u nás chodili věčně nenasycení. Jsou to však také blázinkové! Jako by nevěděli, že čím je malíř méně inteligentní, tím že je geniálnější. Že čím je méně schopen samostatné myšlénky, tím že vyrábí více. Že je prostě nejlépe, má-li pokud možno nejméně duše a neví-li nic více, než co v něm zanechala obecná škola a moudrost jeho profesora na Akademii. Aspoň u nás. Tedy viděli jsme v poslední době *Jaroslava Špillara*, *Václava Radimského* a *Luďka Marolda*.

Panu Špillarovi zželelo se, že takový cizácký podnik, jakým je Trabrovo panoptikum, dělá tak dobré obchody, a proto otevřel honem pomocí p. Topiče konkurenční výstavu. Nemohl se ovšem honositi stejnou početnou bohatostí a rozmanitostí ani tak senzačními raritami, nicméně však projevil na českého člověka dosti značný konkurenční talent. Uvažoval docela správně: „Nač potřebuje český národ vidět americké, africké, ano dokonce i australské typy, my jsme vlastenci a máme své Honzy a svoje Marjánky — a basta! Oficielní bulletiny Topičova závodu dovedou to již řádně akcentovat. Anebo: nač lechtati publikum záletnickými gorilami a indickými bajadérami? My máme svou Národní politiku, ta přináší také senzační denní a soudní zprávy; namaluju tedy jednu takovou lokálku: zrazená milenka, kříž, svůdce, svědomí. Výborně! Kochám se již předem těmi uslzenými tvářemi našich paní a dívek.“ Tedy, jak vidno, úvahy, jimž se jistě nedá vytýkati nedostatek obchodního ducha. Pan Špillar přidal k těmto obra-

zům ještě Z hrobu vstávající pannu, překrásného Ledového muže a úspěch byl dokonalý. Nikdo na výstavě neomdlel, několika — a mezi těmi byl jsem bohužel i já — přišlo sice nanic, ti to však neprozradili, a vděčné publikum nechalo mladému mistru všechny obrazy na památku, pochopivši, jak by mu bylo těžko s nimi se loučiti. Přeji mu další vítěznou cestu. —

Pan Václav Radimský je také dobrý obchodník. Tuze rád maluje snopy, neboť ví, jak příjemná shledání připraví v ta nedělní dopoledne o překot kupujícím buržoustům. Nechám však smíchu. Panu Radimskému chybí jediná věc, aby byl výborným moderním krajinářem: *srdce*. Má švih, má odvahu, naučil se v Barbizonu mnoha a mnoha věcem. Ale nehoří mu tváře, když pracuje; pohvizduje si jen vesele. Je si vědom toho, že ovládá dokonale svůj štětec, že dovede poutavě, ano i překvapivě řešit krajinářské problémy; je bohatým mladým mužem, obecenstvo ho může kupovat, neboť nepřehání ceny svých prací jako tak leckterý ani zdaleka se mu nerovnající náš peciválek: proč by si tedy nehvízdal. Z takového Příchodu jara, z takového Ořechu při západu může míti opravdu radost: co *chtěl*, toho *dosáhl*. Co platno, kdybychom tisíckrát mu říkali, že to všechno studené, pracovala to chladná ruka, nemůže nám dáti více, protože *nechce* více, protože není talentem založeným tak, aby více *chtíti mohl*. Na té jeho výstavě viděli jsme celý jeho vývoj, ale nikde stopy, ani záblesku, ani tušení jen, že by byl někdy viděl jinak než prostým, dobře cvičeným okem, že by byla také duše zbarvila někdy předmět jeho malířského nazírání. Nicméně správně podotkl Čas: „Když vyjdete z výstavy k nábřeží Františkovu a maně popatříte na okno Topičovy stálé tržnice umělecké, — zarazí vás několik umrlých věcí, a když na jména popatříte, divíte se, že jsou také české jako tamta Radimského. Tak cizí kraj, jiná vegetace, jiný vzduch a hlavně jiné poměry činí z malíře moderního mistra, co zatím naši mladí krajináři při dobré své vůli a při mnohoslibném často talentu zůstávají pozadu, nemohouce se vymaniti z komisní vídeňské školy šedivého mistra svého.“ Já jen pochybuji o té dobré vůli a mnoho-

slibných talentech. Všechno sváděti jen a jen na bídné poměry není jistě správným. Je-li v někom něco, musí se to v jeho díle projevit aspoň nedokonale. Život tolika dobrých českých lidí poučuje nás o tom přece velmi zřetelně.

Hned například nebyl-li život Maroldův těžkým obviněním našich poměrů? A přece si Marold pro svoje dílo dobře zasloužil epiteta geniální. Pravda, mohl nám zanechati mnohem více, mohl jíti hlouběji a přiblížiti se k pyšnější kráse; ale on nám aspoň naznačil jasně, co v něm je a kam až by byl šel, kdyby mu to poměry bývaly dovolovaly. Potřeboval také stipendia, materielní nutnost mu velela býti hodným žákem Akademie: morální nutnost, vnitřní oheň byl však silnějším. A ten je vždycky silnějším, nedá se zapříti, ale nedá se také simulovati tam, kde ho není. Ptáka po peří.

Tedy třetí v řadě ukázal se nám Luděk Marold, nikoli bohužel souborně, nicméně způsobem jistě každého podmaňujícím. Radikální listy měly radost, že vidí také jednou „fešáka" geniálního. Jásot v Izraeli docela pochopitelný. Těžily také z chudáka jako z vraždy u Polné. Náramný hoch, tenhle Marold! Zvěčnil Čechům rvačku s policajty a jeho obrázek putoval po světě. Husitské renomé bylo zachráněno. Ponechme jim tu radost: Marold byl opravdu geniální. Ve svém způsobu neměl v celém světě sobě rovna; on jediný dovedl ještě starožitnou tušovou a akvarelovou manýru učinit snesitelnou modernímu oku. Znám jeho věci, které ve mně umlčely docela výtku: je to všechno jen povrch. Elegance je konečně vždycky povrch, a Marold byl právě básníkem elegance, elegance nahoty i šatu, obličeje i módy, gesta i záhybu. Tady ho nepředčil nikdo z jeho napodobitelů. A p. Dědina, který, jak se zdá, zdědil po něm některé pařížské firmy, je vedle něho skoro neohrabaný. Bylo by zbytečno šířiti se o Maroldovi: povolanější péra napsala o jeho umění i o jeho životě studie úplně vystihující. —

Je zajímavým faktem, že všechny tři výtvarné individuality, které u nás v posledním čase vzbudily jistý zájem, byly sice českého původu, cítily, myslily a pracovaly však francouzsky: Mucha, Radimský, Marold. Schwaiger, který

vysoko vyniká nad tyto tři, a nad všechny naše současné malíře, nemá na sobě také pranic českého; duch jeho kreseb není vůbec slovanský: nejsilnější impulsy přinesl si z Holandska. Nebudu však navazovati úvah k tomuto faktu; nepatří do stručného přehledu. O Schwaigrovi přineseme — bude-li to možno — studii v příštím čísle: vystavuje v Rudolfinu souborně a je jedinou silnější pozoruhodností letošního Salónu, o němž se každoročně říká, že je horší než loňského roku, a o němž je to každoročně pravda. Porota Krasoumné jednoty je prostě impotentní. Letos, kdy se chtěla přizpůsobit modernímu umělecko-průmyslovému hnutí, křičí její neschopnost dvojnásobně. Tak falešný výbor a tak nevkusné uspořádání mohla jen ona spáchati. V příštím čísle promluvím o expozici uměleckých předmětů průmyslových nalehavěji: při své první návštěvě Rudolfina neměl jsem ještě úplného katalogu.

A ještě jen en passant: česká část rudolfinské výstavy je bezútěšným suchopárem.

2

Básnické debuty jsou chronickou nemocí naší beletristické literatury, či spíše chronickým zjevem, prozrazujícím, že je velmi málo zdravého v kruzích, které se s poezií zabývají a popřípadě chtějí býti umělecky činnými. Tak bych tu měl opakovati p. Mauclairovu epištolu ku literární mládeži, kterou tento list svého času uveřejnil. Je nezdravou ta naše mládež. Chybí jí, co musí karakterizovat každou nadějnou generaci: odvaha, bezprostřednost, láska, záští nějaký ideový úkol. — Není mladých mužů mezi našimi debutanty. Jedni, ti nejspíš politováníhodní, simulují hrůzovité dekadentní stavy: s celou energií vžívají se v mystické záchvaty, v sebevražedné úmysly, v cynická zhnusení. Druzí, ti nejméně ušlechtilí, používají mladistvého veršování k tomu, aby se vetřeli ve vlivuplné kruhy, aby si učinili redakční a literární známosti, aby prostě jednou se svým uměleckým nonvalérstvím došli kariéry. Třetí druh konečně, ten, z něhož nejspíše ještě může se uroditi básník, to

jsou trochu ještě naivní, trochu však již zkažení také mladí lidé, kteří by potřebovali především směrodatného, probouzejícího slova a prudkého otřesu, který by z dětí učinil muže. Zdá se mi, že zpravidla čekají také na pomocnou ruku: jen jinde však než dosud ji musejí hledat. Nic neznají kromě literatury: spása musí tedy pro ně přijít — jak si myslí — jen z literatury; přirozeno, že od *uměleckých kritiků*. Tady se však buduje na několika základních omylech. Ukáži.

Jsou dva druhy uměleckých kritiků. Jedni, parazitářské jepice, jsou dávno již odbyti, nikdo jich nečte, leda hlupáci, jsou bezvýznamní, protože mělcí, nesamostatní, tlachající a sprostí. Toulají se po žurnálech, jimž literatura a umění je pátým kolem u vozu, na které si vzpomenou jen v čas největší nutnosti, potřebují-li ho k podezřelým machinacím. Druzí, často směrodatní a nové světy objevující, jsou samostatné individuality, s jinými tvůrčími duchy rovnocenné. Nesmí se jim vytýkat parazitářství, neboť je přece lhostejno, kde béřou impulsy pro svoji práci. Ale také úkol jejich díla je týž jako úkol básně, sochy, písně. Obracejí se ke všem uším, které chtějí poslouchati. Bezohledně vypravují o svých poznatcích, o svých dojmech, o svých snech. Milují nebo nenávidějí to, co probudilo ozvěnu v jejich duši, dílo, nad nímž se zamyslili, dílo, o němž napsali „kritiku", tj. *svoje* dojmy, *svoje* poznatky, *svoje* jinou individualitou vyvolané sny. A proto „kritizovaný" nesmí přijíti z rovnováhy. Jako kvetoucí jabloň ani se nepohne, opěvá-li ji dívka nebo hraje-li jí ku cti stará harmonika, a kvete stejně zase narok, když přijde její doba, a kvete tak dlouho, dokud mladá šťáva přichází do kmene, tak ani tvůrčí umělecká individualita, dokud je silná, nemůže, nesmí býti pod vlivem jiné individuality: *kritik nepíše pro kritizovaného*. On hledá jiné uši pro svoje slova, aby jim věřily, aby si jimi dali sugerovati jeho svět. Kritizovaný nesmí mu věřiti, protože *musí věřiti toliko sobě*, aby se nezhroutila celá jeho stavba.

A proto se směju, rozčilují-li se „nepochopení" a „odmítnutí". Nemají síly, nemají víry; vezmi je čert!

A proto bych řekl k mladému básníkovi: Střezte se kritiků, nemáte s nimi co činit. Posily, pomoci nehledejte v literatuře, hledejte ji v životě kolem sebe, v lidech, s kterými se stýkáte a kterých snad ani nevidíte, působíce jim bolest svojí nevšímavostí. Najdete u nich přátelské teplo, rozmrzeni sobeckým chladem literárních soudruhů; najdete u nich povzbuzení, neboť nemají příčiny, pro kterou by vás tiskli k zemi. A najdete u nich opravdový život, strašlivě krásný, stojící za to, aby se žil v celé jeho šíři. A žijte, žijte! A když pocítíte potom potřebu psáti básně, pište je, ale dříve třeba je žíti a věděti, co je to život. Abyste si nepohvizdovali, když vaši bratři umírají hladem. Abyste si nezoufali nudou, když je tolik boje kolkolem. Abyste se nebáli podívati se sfinze do zřítelnic a měli odvahu povědět pak, co jste tam viděli. — — —

To jsem psal, když jsem přečetl tyto knížky: Vykvetly blíny, Květy samoty, Svět smutných.

A mám-li povědět ještě svůj úsudek, řeknu především, že se mně nejméně líbí knížka p. Houdkova. Nenašel jsem v jeho poezii ani potuchy po tom ohni, po té formové zdatnosti a po té myšlénkové síle, o kterých psaly jepičky. Forma neohrabaná, verš nezpěvný, bezvýrazný, myšlénky embryonální, deklamované bez ohně a bez tepla. Tedy opak jepičkovitých referátů. Budoucnost nás rozhodne. Lépe se mi již líbí p. z Lešehradu, ale řeknu upřímně, spíše pro některé znamenité překlady (Maeterlinck například), které prozrazují silný lyrický talent, než pro obě knížky vlastních jeho básní, kde je mnoho zpěvnosti, mnoho rýmů, ale které jsou řekl bych trochu neartistické. A nejlépe se mi zamlouvá p. Opolský. Tady je oheň pod popelem. Vykvetly blíny a Svět smutných mají pěknou úpravu z p. Pelclova nakladatelství.

Je tomu stejně se všemi palčivými otázkami českými, jejichž zdárné rozřešení žádá si osobní statečnosti i v inteligentních vrstvách národa. Pro všecko na světě nadchne se český člověk — při pivě, za všecko možné ochotně bojuje a obětuje hrdla a statky — hubou. Jakmile však má dojíti ke skutkům, ale ani ke skutkům ne, jen k tomu primitivnímu projevu každého karakteru, k setrvání v tom, co jest jeho přesvědčením, babská dušička se kroutí a křižuje a dovolává se špatných časů. A nejenže se přičiní, aby neztratila ani haléře, ona se dá ještě koupit těmi, s nimiž jindy zapřísahala se že nesouhlasí.

Takovou palčivou naší otázkou jest i klerikalism. Nestoudný, krvežíznivý polyp, jejž neodváží se žádná světská autorita odkázati v jisté meze, roste a rozvětvuje svá savá chapadla po celé zemi a po celém našem životě. Neplatí pro něj žádný zákon, jímž jindy dusí a poutá se občanská svoboda, smí všechno a také nezanedbává vteřiny, aby nevyužil statečně své nezodpovědnosti.

Všechny nové vymoženosti preparoval pro sebe. V politice má každou barvu — podle potřeby, stává se socialistickým uprostřed dělnického hnutí a chce nečistou svou korouhev zarazit i v moderním umění. —

Byl by to již hezky silný sešit, kdyby se sebraly články různých našich listů, články namířené proti nesoudným literátům, umělcům a jiným inteligentům, kteří, ač nesouhlasí s tendencemi klerikalismu, nemají dosti buď jasného úsudku, nebo prosté statečnosti, aby odmítli spolupracovati kupříkladu na takovém Novém životě. Výmluvy a omluvy jejich jsou již stereotypní, což nemění ovšem nic na jejich planosti. Že je prý umění povzneseno nad politické pračky. Ovšem, do jisté míry nikdo rozumný toho nepopře. Avšak právě proto, že umění je povzneseno, nesmí umělec státi ve službách všedních agitátorů, kdyby se třeba jmenovali Karel Dostál Lutinov. Není-li ovšem svíč-

kovou babou. A bohužel svíčkových bab lze u nás najíti víc, než by si někdo myslil. Třeba mezi těmi nejmoderněji natřenými básníky v aristokratické livreji. A tak na jedné straně naprostá ideová sterilnost, duševní prázdnota nebo koketování s nejabsurdnějším ideovým kejklířstvím, které musí býti à tout prix chic, na druhé straně ubohoučká osobní statečnost, zděšení před každým mužným vystoupením přivádí každou protiklerikální snahu několika málo vědomých ad absurdum, a tím, že nezmuží se k protestu, stávají se tito lidé dobrovolnou stafáží zakuklených loupeží na svobodě lidského ducha.

Bylo mi opravdu úzko, když jsem četl ve Volných směrech, že *výbor* spolku Mánes převzal porotu v uměleckých soutěžích p. Podlahovy klerikální revue. Že se najdou malíři, kteří se chytí na jeho stovkové ceny a budou „mravně nezávadně" pracovat dokonce snad s „mravně nezávadnými" modely, o tom jsem vůbec nepochyboval. Vím, jak duševně zakrnělá, až na několik málo výjimek, je naše výtvarnická obec. Ale že tak učiní *reprezentace* této obce, *výbor Mánesa*, že tak učiní za absolutního (vyjímaje Čas) mlčení protiklerikální veřejnosti, to převýšilo značně mé očekávání. To páchne již nejhorším českým blátem. Ale takoví jsou již ti hrdinové fráze: na pódiu bojovné řečňování a v praktickém životě krátkozraká nevšímavost. Představil jsem si vítězoslavný úsměv toho klerikálního redaktora. Oh, ti chlapíci, za pár stovek budou „mravně nezávadně" malovat! Víte, pánové, co takové „mravně nezávadně" znamená v ústech teologického doktora? Nechápete, že je to nejhorší a nejnebezpečnější útok na vaši uměleckou svobodu? Což je třeba abnormálně vyvinutých smyslů, abyste pochopili, že tím sami vztahujete ruku na své umění způsobem daleko surovějším, než by to kdy učiniti mohli všichni vládní cenzorové dohromady? Jdete jako stádo ovcí, protože vám „*výborný muž*" ukázal zelený pažit. Ale tento „výborný muž", jak nazývá dr. Podlahu p. Klusáček, je stokrát nebezpečnější každého jiného církevního rytíře právě proto, že je „výborný", že dovede použíti všech zbraní, kterých mu poskytuje jeho inteligence,

že půjde opatrně, sladce, potměšile, že nenarazí, že nezne-přátelí se ani s levicí, ani s pravicí našeho klerikalismu, že omámí i ty naše chvástavé svobodomyslníky.

Také prý je lépe, bude-li v oněch soutěžích rozhodovati Mánes, než aby rozhodoval někdo jiný ku škodě umění. Oh, vy starostliví a péčeplní! To je právě to smutné, že vůbec pečujete o tuto klerikální revui a chcete spolupůsobit k tomu, aby Božetěch i ty poloslepé nadobro oslepil. A pak, domníváte se, že by se byl redaktor nepostaral, kdyby byl vás nezískal, o taková rozhodnutí, jimiž by se neblamoval?

Ostatně p. Klusáček řekne nakonec: „Inu, to víte, peníze jsou peníze," a já vím, že ty všechny vaše důvody dohromady nejsou než idealistickým šlářem pro docela obyčejné chlebíčkářství. Ať je tomu však tak nebo onak, v každém případě je to hnusné, strašlivě hnusné. A sprosté.

Veřejnost hne se bezpochyby, až jako obyčejně bude pozdě. Až otravné zárodky připraví půdu pro novou kle-rikální državu. Radikální strýčkové ovšem ani nemuknou. Umlčel je nadobro p. Podlahův tučný bakšiš vypsaných cen, chystaný pro jejich výtvarnické příbuzenstvo. Znáte je přece! Jděte se podívat do pražské kavárny U Vltavy v Myslíkově ulici. Visí tam zajímavé fotografické tabló. Kus pražské pivovarské strany po nějakém banketě. Upro-střed p. dr. Černohorský a po straně p. dr. Rašín se svým advokátským úsměvem. A rozčiloval se mi nedávno jistý konduktér pražské koňky, že prý má dr. Rašín permanentní volný lístek pro všechny městské dráhy pražské. Za jaké prý zásluhy asi! Takový radikál! Inu, příteli, tomu ty, jenž se živíš úmornou prací, neporozumíš. To jsou radikální mravy. Toho nepochopíš.

Odchýlil jsem se. Tohle nepatří do této kroniky. Ale trochu přece. Správně poukázal na to Čas.

Božetěch najde ostatně u nás znamenitou půdu. Neboť nemáme jen bezkarakterní výtvarníky, máme také bez-karakterní mládež literární. Té je to jedno, kam píše. Tomu, kdo víc honoruje, dá přednost. Nemá páteře vyšších sociálních a politických názorů. Nechápe, že existuje také nějaká mravní stránka věci, která zapovídá slušným lidem

jakýmkoli způsobem paktovat se s jezovity nebo vyloženými darebáky. A má velikou chuť žádati na umění, aby ji uživilo. Zapomíná však, že u nás uživí leda akademické hodnosti, ale nikoli umění, a že pro nás každého, který si váží především své myšlenkové a umělecké volnosti a který není nadobro v pohodlí situován, nezbude nakonec než zapřáhnouti se u nejbližšího šéfa. *Neboť mám za to, že je stokrát čestnější sloužiti bezbarvému hlupáku než dáti se najmout nějakým mizerným redaktorem a národním dělníkem a po jeho zádech šplhat k výšinám oficielní literatury.* Ať ruce otročí, když otročit již musí, ale čistotu svého uměleckého a lidského svědomí nepošpiním čachrem s darebáky.

Tento idealism však dávno již u nás neplatí. Božetěch bude vzkvétat, neboť redaktor bude dobře honorovat.

Husitský národ ponese kříž kajícnosti do Říma!

Hallelujah!

Nikde snad nedopustil se lidský nevkus tolika a tak strašlivých hříchů jako v průmyslu sklářském. Láce materiálu, jeho poddajná schopnost přizpůsobiti se všemožným požadavkům a všemožným, i těm nejbizarnějším nápadům, hlavně pokud se týče tvaru a barvy, učinila ze skleněného zboží strašidelnou metlu, která je postrachem všech esteticky vychovaných lidí. Jděme jen podle takového skladu některých velikých skláren. Vyzývavá ošklivost, vkus až perverzně zkažený vnucuje se nám na čestném místě, v prvních řadách. To jsou novinky sezóny. A ostatek, toť otřískaná všednost imitací: benátské sklo, české sklo, antika. Odnášíme si určitý dojem: toto sklo dohrálo již svou úlohu jako materiál k umělecké práci.

Myslím, že skutečnost není daleko za tímto dojmem. Velké a krásné revoluční hnutí umělecké, které kolem nás a v nás blahodějně roste, dotklo se ovšem také skla obrozující svou rukou. Nepodceňuji nijak delikátní křehkosti dekoračních i praktických sklenek prof. Köppinga, ani diskrétních efektů prací Galléových, ani konečně dokonale estetického zjevu výrobků několika moderně založených továren (především Daum frères v Nancy). Ale kletba, jejíž signum zlé ruce vpálily zneužitému sklu, lpí i na těchto předmětech umělecké hodnoty. Zastavíte se před nimi, oceníte mnohé jejich vzácné vlastnosti, ale nerozehřejí vás. Oko nezajásá nad tím elegantním tvarem ani nad zvláštním novým souladem barev ani nad stylizací rostlinného ornamentu, ústa se nerozplývají chválou ani obdivem, a viděli-li jste například výborné, samým autorem do mědi ryté a leptané obrazy Köppingových ozdobných sklenek, skutečnost vás dokonce poklame. Tenoučká a lehounká modelace těch květových tvarů je opravdu podivuhodná; zdá se vám, že se musí rozpadnouti pod pouhým dotekem vašeho dechu; konec konců však je to přece — *jen* sklo,

a sklo má svůj chlad a ten dnes již tak nějak příliš je zřejmým a studí umělecky naladěné duše.

Ale sklo jako materiál má přece jen mnoho dobrých vlastností, aby bylo mohlo jen tak beze všeho býti opuštěno umělci. Vždyť konečně jednalo by se jen o to, změniti jeho tvářnost. Byla to Amerika, která našla takové sklo, jiné než dosud tvářnosti, *nové sklo*, a objevila, že vlastně sklo je dosud v mnohém ohledu pravá *terra incognita*. Dík celé řadě amerických odborníků, kteří měli především na mysli stará malovaná okna gotická, oplývající efekty až po naše dny vůbec nedostiženými, vzniklo tzv. *americké barevné sklo*, které putuje dnes již i po všech evropských dílnách sklenářských. Chlad skla zmizel, zmizel pod teplými opálovými tóny barevnými. Máme úplný dojem materiálu nového, který také má skutečně nové, dosud neznámé vlastnosti.

Skutečný kouzelník však teprve přišel. Byl to p. Louis Comfort Tiffany. Jako pravý princ z pohádky sňal definitivně kletbu ze skla a on to byl, jenž právě v době, kdy se zdálo, že se sklo nevymaní již ze své dekadence, pomohl mu nejen k nové světové slávě, nýbrž předčil i v tomto směru — což je tak vzácné — dobu starou, sklo gotických oken. A to nikoli jen pouhým pomalováním, ale přímo hmotou samou, stoje tu ve své snaze v souhlasu s mnoha jinými zástupci nového uměleckoprůmyslového hnutí, s těmi totiž, kteří hledají původní efekty v materiálu samém a stejně nenávidějí například imitace mramoru, jako si váží v daném případě čisté, od přírody výrazné plochy dubového dřeva.

Jako syn věhlasného newyorského klenotníka Charlesa L. Tiffanyho nemohl se Louis Tiffany lépe narodit. A štěstěna přála mu nejen v prostředcích finančních, nýbrž dobře volila i dobu jeho, i vlast. Tehdy, kolem 1848, stála Amerika v nejkrásnější etapě svého průmyslového rozvoje, tehdy také vznikaly tu první směrodatné pokusy v moderní architektuře, první předzvěsti nového směru, který, zdánlivě roztříštěný dneska v samostatné individuelní snahy jednotlivých umělců architektů — jmenuji jen Evropany Voyseye, Hankara a Wagnera —, bude v nedaleké budouc-

nosti přece jen rozpoznán jako *nový styl*, odpovídající lidem a snahám své doby.

Na počátku věnoval se p. Tiffany malířství; studoval a tápal v krajinářství. Ale celé jeho nadání, posílené orientálními cestami, dráždděné nádherou byzantských bazilik, tíhlo jen ku koloristice. Ta mu byla vším. Barevné jeho fantazie nechtěly se dát spoutati sevřeným oborem krajinomalby. Neměl také přímého a plodného smyslu pro nové tvary. Jeho váza je hotova, jakmile sklo definitivně vychladne. Ty zvláštní, neskonale diskrétní a teplé nuance a harmonie barevné, které samy se tvoří po předchozím určitém složení nezpracovaného materiálu, to je p. Tiffany, v tom je p. Tiffanyho síla a kouzelná moc. Jeho sklo už je samo dekorativní a netřeba ho dekorovati. Ano, po mém soudu každé dekorování, montování především, ruší dokonale umělecký, nádherný a přece prostý, zářící a přece něžný vzhled jeho váz. V těchto vázách je také plná a jedinečná jeho originalita. Tady stojí cele svůj a nikým nepřekonán aniž dostižen. Jakmile však je nucen, jako u svých lamp, sáhnouti k montáži a k dekorování, činí tak odvisle od indických, byzantských a empirových motivů, které ostatně dobře harmonují mnohdy s orientální přímo nádherou *favrilového skla*, jak p. Tiffany nazývá svůj materiál.

Pan S. Bing, znamenitý znalec žaponského umění a horlivý předbojovník nového dekorativního hnutí, líčí vznik skleněných nádob p. Tiffanyových takto:

„Vidíme, kterak koule žhoucího skla vyjme se z pece a nejdříve slabě nafoukne. Umělec zasazuje nato na různých určitých místech malé partie skla, které různíce se od sebe povahou i barvou, tvoří jádro projektovaného předmětu. Koule vpraví se pak znova do pece, opět se rozžhaví, načež podrobí se podobné proceduře jako na počátku. Jsou-li pak všechny ty různé hmoty podle určitých metod zkombinovány a zpracovány, má-li předmět svoji určitou formu a patřičné dimenze, vidíme, kterak motivy, vpravené na počátku do kuliček, rostou tou měrou, kterou přibývá nádobě na velikosti, a sice v různých proporcích, protahujíce se a šíříce se v plochy. Každý maličký

ornament zaujme dechem dělníkovým geometricky přesné místo, jež mu předem v duchu umělcově bylo určeno.

Už před lety dovedl p. Tiffany vykouzliti kresbu listových žeber, kontury okvětních lístků; v průhlednosti jeho nádob bylo viděti běh vod v meandrových vinutích nebo fantastické útvary mraků. Když na žádost svých přátel přemýšlel o tom, kterak by zobrazil na skleněné tabuli skupinu pávů s jich skvostnou nádherou peří, našel v tomto návrhu neobyčejně příznivé svým snahám téma: páví péro! Celý rok věnoval se p. Tiffany tomuto předmětu. A jaký to byl pohled, když konečně dokonána byla celá řada váz s touto ideální ozdobou, aniž si navzájem byly podobny!“

Především dvěma směry nese se činnost p. Tiffanyových newyorských dílen. Předně a na prvém místě je to výroba skleněných nádob, váz a předmětů, které ve své podstatě nejsou než aplikovanou vázou. Po druhé jsou to barevná zasklení oken v chrámech i v soukromých palácích a mozaikové práce různého druhu.

Páně Tiffanyovy vázy staly se nepostradatelnými ve všech evropských i méně směrodatných uměleckých salónech. Na první a zběžný pohled nechytí snad vždycky, ale při intimním styku s nimi působí neodolatelným kouzlem. „Neodvážím se popsati jejich krásy,“ praví p. Horace Townsend v jistém anglickém referátě, „toť, přísahám, úkol nad moje síly, a kdybych ho chtěl realizovati, musil bych rozšířiti svůj slovník za hranice angličiny, abych vyjádřil ty rafinovanosti, ty subtility a slávy těchto ztělesnění všeho, co tvoří nádheru barvy... Nic nepřekvapuje více než nekonečná rozmanitost barvy a tkaniva, lze-li tu užíti tohoto slova, kterou poskytuje toto sklo. Jsou vázy, které svým tmavým modrozeleným pozadím, vykládaným zlatými úlomky, podobají se spíše kovovým než skleněným předmětům. Jiné, narůžovělé barvy zdá se že vyšly z pece hrnčířovy; většina však hlásá, že jest opravdu ze skla a z ničeho než ze skla; a to jsou ty nejkrásnější.“

Přímo z aplikované vázy, z jedné nebo z několika, vznikla p. Tiffanyova lampa. Montovaná váza jako schránka na petrolej, na ní hořák s cylindrem a s držadlem na

stínidlo, které zase není než obrácenou vázou. Těžko dalo by se také jinak vysvětliti, proč v dobách všeobecného používání elektrického proudu jako svítiva — aspoň v Americe a v těch kruzích, jimž pro svou drahotu jsou výrobky p. Tiffanyovy dostupnými — věnoval umělec svou péči lampám petrolejovým. Je si patrně vědom, že vrcholu svého umění dostihl ve svých nádobách, v těch že jest jeho force, a nikoli v dekorování těchže lamp indickými motivy a v novějších jeho lustrech na elektrické světlo, které nikoli snad pokud se týče nádhery, ale jistě pokud se týče umělecké svéráznosti stojí za podobnými pracemi anglickými, podléhajíce očividně, jako většina americké nádhery vůbec, vlivu Orientu. Je v tom směru zajímavo také, že montování některých prací p. Tiffanyových svěřeno bylo p. Bingovu pařížskému uměleckému závodu L'Art nouveau, ač ani v tomto případě neřekl bych, že k jejich prospěchu. Neboť jak jsem pravil, p. Tiffanyova váza nebo jeho flakón mluví k umělecky vychovanému oku nejlépe, mluví-li prosté „favrile glass". Jinak působí p. Tiffanyovy lampy velikolepým dojmem; nic nádhernějšího nevzniklo dosud v tomto oboru. —

Druhým polem činnosti p. Tiffanyovy, kde nemá až podnes stejně zdatného soupeře, jsou *barevná okna*. Překvapujícím, novým a odvážným je způsob, jakým si tu umělec vede. Dík poddajnému materiálu, dík svému umění, které činí z něho všemohoucího tvůrce, vytváří bez jediného tahu štětce veliká barevná okna chrámová i soukromá, v poslední době okna podle kartónů takového umělce, jakým jest p. Frank Brangwyn. Bez jediného tahu štětce! Jaká neuvěřitelná, nepravděpodobná pravda! A přece pravda a skutečnost. Olovo spojuje tu jen přesně ohraničené celky. Tak obličej, vlas, ruku, určitou část šatu nebo drapérie, keř, květ etc. Úkolem umělcovým jest pak dáti jednotlivým daným plochám skla takovou strukturu a takovou barvu, aby činily *dojem* zobrazovaného předmětu, obličeje, vlasu, šatu, květu ap. Jaká práce! Kolik set marných pokusů se provede, než skleněná plocha podá konečně dojem obličeje! A má-li se zobraziti drapérie šatu, nutno předem zohýbati,

zpracovati žíly skla, dokud ještě nevychladly. Přilehavé barvy pak docilují se často navrstvením skleněných desek, které dodávají ovšem p. Tiffanyovým oknům nepoměrnou mnohdy tloušťku a váhu. Pomyslí si snad někdo: nač krátčeti tak obtížnou a krkolomnou cestou, když pohodlným způsobem malování skla dojde se k těmže rezultátům. Právě však rezultáty mluví ve prospěch cesty volené p. Tiffanym. Podotkl jsem již, že tady dostihl, ano předstihl p. Tiffany staré umělce gotiky, sám nedostižen nikým.

Rozmach nové americké architektury podporoval ho ovšem v jeho snahách. V celém hnutí, hlavně však v architektuře platí zásada: užitečné a krásné. A užitečnými, praktickými a krásnými jsou ona veliká, často svou železnou konstrukcí arkýřovitě vyčnívající okna, důležité karakteristikon každé stavby opravdu založené na moderních principech. Jimi, jak přirozeno, znamenitě rozšířilo se ono pole umělecké působnosti, které dříve omezeno bylo téměř jen na okna chrámová, a dnes, kdy nové směry v architektuře opanovaly výtvarníky celého světa, rozmnožil se i počet umělců, kteří značnou část svého nadání věnují barevným oknům. Pan Tiffany pro vyjimečný, originelní a obtížný způsob své práce a pro její nedostižné kvality stojí v jejich čele.

Mozaiková práce vycházející ze závodu Tiffany a spol., zařízení bytů, která tato firma provádí v palácích amerických boháčů, nelze nazvati zdařilými. Orientální přepych, nedostatečná diskrétnost všeho, vtíravost rozhazovaného bohatství harmonuje právě jen s pašovským hospodářstvím velikých proců. Kletba hromaděného zlata leží na těch skleněných mozaikách stěn, podlah, schodišť, stolů, na těch mramorech a drahokamech, studený dech čiší ze všeho a umění odchází odtud celkem s prázdnou. Vlastní p. Tiffanyovy kresby pro práce mozaikové trpí mnohými nedostatky, jež nedají se často nahraditi ani tak skvělým technickým provedením; mobiliár jím navržený nepodává žádných nových a směrodatných tvarů. Pan Tiffany, toť prostě koloristika. Nic více. Ale toto „nic více“ znamená již u p. Tiffanyho příliš mnoho.

Mezi vrstevnickými reprezentanty aplikovaného umění zaujímá p. Tiffany zvláštní, řekl bych *aristokratické* místo. Jistě nikdy neuvažoval, jak by rozšířil novou, jím objevenou krásu do všech vrstev obecenstva. Jistě nikdy neuvažoval, kterak zvýšiti praktičnost toho kterého svého výrobku a neublížiti v ničem umělecké hodnotě. Jeho lampy, první praktické předměty, které tvořil, jsou téměř nepřenosné pro svou tíhu a pro svou velikost; dosahujeť sama petrolejová nádoba často výšky i jednoho metru. O ceně nemluvím. Prostý materiál mívá již ohromnou hodnotu. Jeho okna zaplatí také často svou nádheru příliš slabým propouštěním světla. Co však opravdu činí z něho aristokrata, je ta okolnost, že nikdy *neopakuje* jeden a týž vzorek. Může se ovšem namítati konečně dosti správně, že lidstvo nebude z toho míti veliký prospěch, octne-li se několik set jedinečných exemplářů v muzeích a v bytech bohatých soukromníků. A že právě krásné předměty měly by míti úkol a povinnost vytlačovati předměty ošklivé, a nikoli, jako v tomto případě, vyvolávati nepřímo imitace, které, jak zkušenost učí, mohou často způsobiti více zla, než dobra způsobil originál. Ale s bohatým děckem Ameriky bylo by asi těžko mluviti o těchto věcech. Ostatně myslím, že nejvíce viny nese drahocennost materiálu, která dvěma třetinám odnímá možnost zaopatřiti si p. Tiffanyovy práce. Jeho úmysl neopakovati může ho vésti k novým objevům a k novým krásám, které, jsou-li přístupny jen někdy, jsou-li pochoutkami velikých svátků, nezevšední aspoň.

Pan Tiffany zůstane však v každém případě velikým iniciátorem a vzácným umělcem.

Zdá se mi, že ty různé evoluční fáze lidského ducha, které se prožívaly v tomto končícím století — a bylo jich hodně —, daly nám především na srozuměnou, že si nesmíme počínati již jednostranně, nýbrž naopak, že jest nám hledati syntézu, hledáme-li názor na základní povahu různých životních jevů.

Uvědomíme-li si tři hlavní a podstatné proudy, vidíme, kterak vysoká, rozkypělá vlna romantismu, zveličujícího mohutně a pravděnepodobně realitu, klesla hluboko pod hladinu trochu bezduchým pozitivismem ve filosofii a trochu špinavým naturalismem v umění, aby se znova vzepjala do výše novoidealismem s horečnou snahou přetrhati veškerá pouta se zemí, roztříštiti se v nesčíslné krůpěje a rozplynouti se nad oblaka. Vymaníme-li se z myšlenkového baroka metafyziky, rozpoznáme, že tyto tři podstatné směry znamenají předně: boj o právo individua a právo prostředí; po druhé: boj o právo reality a právo fikce. Romantism zdvihl právo fikce proti realitě a *vnější* pravdu individua proti prostředí; pozitivistický naturalism zdvihl realitu proti fikci, prostředí proti individuu; krajní směry moderní zdvihly opět individuum, tentokráte však s jeho pravdou *vnitřní*, proti prostředí a vnější realitě. Tu jasnovidný duch pozná dneska okamžitě, že to byly tři extrémy, ku kterým se lidstvo nemůže již vrátiti, a že syntéza všech tří směrů jest jediným východiskem.

Uznáváme hmotu a uznáváme ducha, ale ani hmota, ani duch není suverénním pánem, nýbrž velikou a mocnou jedničkou je lidská individualita, silný člověk z masa a z duše, jedinečná bytost determinovaná zvnějšku i zvnitřku; zvnějšku širokým proudem věcí a reelních jevů, zvnitřku bohatstvím tajemných hlubin duše, živá syntéza hmoty a ducha. Ale tento nejnádhernější květ země nemohl se dosud volně a cele rozvíjeti, kvésti a zráti, nemohl zralé semeno svoje rozhazovati světem. Byl omezován, ohrožo-

ván, šlapán nepřátelským prostředím, sám jsa úhlavním jeho nepřítelem. Proč? Protože lidstvo musí dříve projíti extrémy, než dojde k syntéze, bude mu blouditi a trpěti nejstrašlivějšími mukami, zaviněnými vlastní hloupostí. Pomalu, docela pomalu poznává prostředí, společnost, že bude jen tehdy cele zdravou, silnou a svobodnou, bude-li zdravým, silným a svobodným každý její člen, každé individuum; a individuum pomalu poznává, že nejsvobodnějším bude jen mezi *stejně* svobodnými, že zárukou jeho volnosti je *stejná* volnost všech ve společnosti. Toť základ nového individualistického systému a na tom spočívá souhrn všech sociálních a morálních poznatků založených na požadavku individuelné svobody, souhrn, jejž jmenujeme *Anarchii.*

Anarchie jest dneska nejširší a nejprostší, nejkrásnější a nejspravedlivější báze pro život přítomnosti, udávajíc zároveň direktivu do nejvzdálenější budoucnosti. Základem jejím jest silné a svobodné individuum, svobodné a silné ve všech tendencích mnohotvárného života, tedy i v umění.

*

Nejen jako individualista, jako anarchista, ale také jako člověk umění blízký a v povahu jeho zasvěcený podpisuji vděčně poslední větu p. Karáskovy úvahy: „Kdo řekne: protiindividualism umění, vyslovuje tím zároveň jeho smrt.“ Opravdu, umění je individualistické. A to znamená: síla uměleckého díla je v přímém poměru se silou umělecky tvořící individuality, čili čím je umělecká individualita silnější a vyšší, tím je také umělecký produkt této individuality silnější a vyšší. Dílo epigonů stojí níže než dílo iniciátorů. A dále: umělecké dílo nutno ceniti pak nikoli dle toho, jaký účel nebo účinek sociální či morální má (tady názory Tolstojovy jsou zlé, bludařské a pro umění vražedné), nýbrž dle toho, jak silná a vyhraněná individualita se v něm projevuje. Je-li nám však síla individuality základním kritériem při odhadu uměleckého díla, musíme uznati, že stejně silné — byť jinak od sebe docela se různící — individuality, vyjadřují-li se umělecky stejně silně, plodí díla

stejné umělecké oprávněnosti, plodí stejné umění. Toto jediné může být kritikovi individualistovi směrodatným. Nic jiného. Je-li básník romantikem, realistou nebo symbolistou, je-li malíř prerafaelistou nebo impresionistou atd., to nemůže být rozhodujícím při odhadu výše jeho umění, leda pro kantora Akademie. A jistě nemůže být také rozhodujícím, napíše-li básník báseň příležitostnou nebo erotickou či pomaluje-li malíř plátno, zeď nebo dřevo, oponu, strop nebo postel. Nikoli prostředky, nikoli účel nebo účinek, ale *prostá síla uměleckého vyjádření individuality platí.* Vše ostatní nepřidává pranic umělecké výši, ale také za žádných okolností nemůže jí nic ubrati. Nepovyšuje umělce jako umělce, ale také jako umělce nemůže ho snížiti...

To jest moje prosté, jasné a široké pojetí a pro toto široké pojetí individualistické stojím proti p. Karáskovi a musím označiti jeho názory jako jednostranně kastovnické, protože nechrání umělecké individuality vůbec, nýbrž jen určité a určitě zbarvené projevy určitých individualit. Přistoupím-li pak k jednotlivostem jeho úvahy, budu protestovati proti třem bodům jeho studie, na nichž ostatně nejlépe jest viděti, kdo se to tady skrývá za individualistickou maskou, a sice 1. proti jeho dvěma škatulkám na umění, antiindividualistické a individualistické, 2. proti jeho názoru na umění aplikované čili umělecký průmysl, 3. proti jeho pojetí Williama Morrise, toho nádherného umělce-člověka, jehož jméno odvažuji se vyslovovati vždy jen s největší úctou.

Tedy předně. Pan Karásek řekl: Kdo řekne protiindividualism umění, vyslovuje tím zároveň jeho smrt. Tato zásada, ku které i já se přiznávám, nebrání však p. Karáskovi, aby dělil *umění* na antiindividualistické, Sandovou, Balzaca, Flauberta, Zolu, Dickense, Eliotovou atd., a individualistické, Poea, Baudelaira, Verlaina, Mallarméa, Rossettiho, Przybyszewského atd. V tom je logický skok. Podle autorových slov jest jen dvojí možno: buď jest jen jedno umění, umění Poea, Baudelaira, Chopina, Muncha, Vigelanda, a vše ostatní je brak, balast, mrtvě narozené

dítě pseudouměleckých snah; anebo také takový Flaubert a takový Zola dali nám umění, ale pak i oni jsou uměleckými individualitami, jistě jinými než Poe nebo Przybyszewski, jinam obrácenými, odjinud vyšlými, ale stejně silnými možná a stejně mohutnými. Jak by na to odpověděl asi p. Karásek, přímo jsa otázán? Myslím, že člověk určité školy, straník určitého směru, přehlušil by v něm logický chod myšlenek, tak jako se to stalo v článku, s kterým polemizuji. Autor opustil tu cestu logiky, vyzdvihl *jediný*, krajní typ umělecký za jediné oprávněný a zakcentoval projev podvědomého na úkor všech ostatních projevů mnohotvárného života. A přece umění jako projev umělecké individuality zvnějšku i zvnitřku determinované, tedy jako projev jisté harmonie, nezabíhá nikdy beztrestně v nejzazší extrémy, v nejkrajnější jednostrannost, nýbrž je vždycky víceméně syntetické, a umění nejvíce syntetické bude také nejkrásnějším, protože bude výrazem nejzharmonizovanější, a tudíž nejsilnější individuality. Právě poslední dějiny umění nás poučují, kterak umění mizelo z projevů vystupujících s uměleckými aspiracemi tím více, čím menší a menší byla harmonie, harmonie mezi vnějším a vnitřním, mezi hmatatelným a psychickým, mezi individuem a prostředím. Tak jako realism zvrhl se v naprosto neumělecké projevy, totožné s fotografováním nebo mechanickým kopírováním přírody, tak také přestali býti umělci ti, kdož snažili se svému dílu podložiti psychické tak důkladně, že v poezii upadli v blabolení a v malířství v neproniknutelný chaos skvrn nebo křivek.

Tím odpověděl jsem p. Karáskovi stručně k prvnímu bodu. Byl-li jsem však v tomto bodě přesvědčen, že polemizuji s člověkem určité školy, jsem přesvědčen nyní, že v otázce umění aplikovaného mám před sebou zatvrzelého aristokrata, feudálního majitele jistých předsudků, básníka, který si myslí, že každý básník musí být mágem a každý mág že musí žíti v nepřístupné samotě, aby ho neurážel kypící a množící se život. Tady jsem malomocný. Tady nemám co činiti s logickými skoky, nýbrž s uzavřenou nepřístupností, kterou nelze vůbec přesvědčiti. Tedy musím

nechati autora článku na pokoji a obrátiti se k jeho čtenářům.

Vyslovil-li jsem zásadu, že ani prostředky, ani účel, ani účinek nerozhodují při odhadu výše umění, nýbrž rozhodující že jest jen síla uměleckého vyjádření individuality, nestavěl jsem jistě umění na žádnou utilitaristickou bázi. Zároveň jsem však podotkl: ani prostředky, ani účel, ani účinek nepřidávají nic umělecké výši, ale také za žádných okolností nemohou jí nic ubrati a umělce jako umělce snížiti, čili užitečnost uměleckého díla nezvýšuje uměleckou jeho výši, ale naprosto nemůže také jeho umělecké výši škoditi, je-li užitečným. Mám-li tři krásné obrazy — třeba preraffaelistické — na stěně svého obydlí a v koutě toho obydlí stará ošklivá kamna, snížím nějak umění a krásu těchto obrazů, zasadím-li je v rámec ozdobné plenty a postavím-li je před ona kamna, aby je ukryly? Anebo: nechám-li viseti obrazy na stěně a zavolám si umělce, téhož, který je maloval, aby tři nové obrazy přímo na dřevo té plenty mi namaloval, snížím nějak toho umělce, snížím nějak jeho umění? Jsou ony tři obrazy před kamny stojící nižší umělecká díla než ony tři na stěně visící jen proto, že stojí jako plenta před kamny? Takové úvahy především vyvolaly dekorativní hnutí a s ním aplikované umění, a bohudík že ho vyvolaly. Škaredý, šosácký, pseudoaristokratický akademický cop byl šťastně a důkladně vyhlazen. Pan Karásek je v tomto ohledu opravdu jako novozélandský kivi — vymírajícím druhem. Všechny brány života otevřely se umění. Jeho pyšný a čistý zjev slaví svůj vjezd do všech příbytků a do všech srdcí po celém skoro světě. Umění jsouc závislo na živých individualitách a obracejíc se ku živým, předpokládá nutně život, a sice život rostoucí a množící se, aby samo mohlo se zmnožovati a růsti bez nebezpečenství stagnace. Čím úžeji bude umění spojeno s životem, čím větší harmonie bude mezi nimi, tím oběma činitelům povede se lépe. Umění bude oplodněno poznáním života a život se promění v umění krásně žít! Etika a estetika se prolnou navzájem — to bude cíl!

To bude cíl! Po stránce sociální harmonie mezi indivi-

duem a společností uznání toho, že pro věky ukovaný řetěz společných jejich zájmů jest jedinou zárukou života množícího se a že takový stav, v němž by individuum žilo *jen* na útraty společnosti nebo opačně společnost *jen* na útraty individua, znamenal by zánik života. Po stránce morální harmonie mezi hmotným a psychickým poznání, že člověk jest syntézou těla a ducha, že materialism znamená smrt v bahně a supranaturalism smrt ve smýšlené vůni. Po stránce umělecké konečně úplné prolnutí života uměním, harmonie mezi krásou a každodenností.

*

Tuto ideální budoucnost lze pojmenovati všelijak, já ji nazývám Anarchií, protože svobodná individua budou tu svobodně zmnožovati život bez jakékoli vlády, tj. bez útočného násilí. Je-li mi tedy taková budoucnost ideálem a nejkrásněším snem, na který jsem pyšný a v jehož realizaci věřím, budu přirozeně milovati ty, kdož za tímto ideálem pracují a bojují. A takovým pracovníkem a bojovníkem, ideálním pracovníkem a bojovníkem, byl William Morris. Páně Karáskovy výpady jsou příliš malicherné, neboť tento umělec-člověk byl příliš velikým. Pan Karásek se také mýlí: William Morris byl téže umělecké rasy jako Rossetti a jako Burne-Jones, byl jen větším mužem činu a vůle. O jeho demokratičnosti může mluviti s opovržením jen ten, kdo jí nezná, o jeho socialismu jen ten, komu hospodářská spravedlnost, hospodářské narovnání jest a priori proti srsti.

Jeho demokratism nezná jediné vulgární noty, miloval příliš středověk a znal ho příliš dobře, než aby nevěděl, že dáti umění do rukou lidu neznamená smrt umění. A také nebyl jen mlsným gurmánem a nepředstavoval si život a umění jako lehoučký flirt, nýbrž byl neskonale pilným a vážným dělníkem, a jako dělník, který umí pracovat a zná cenu práce, byl socialistou, a jako socialista byl demokratem. Stručný článek nepřipouští ovšem důkazy každého jednotlivého tvrzení, mám však jistě svědky v těch, kteří Morrise znají a ho pochopili.

Nakonec krátce jen o tom, jak ze svého širokého individualistického stanoviska se dívám na demokratizování umění, na umění lidové. Právě proto, že v umění vidím projev čistě individualistický, nebojím se oň pro případ, že bude — jak i mým přáním jest — učiněno přístupným všemu lidu. Silná individualita svésti se nedá, na slabých nezáleží, a obchodníci, kramáři s pseudouměním budou spíše vyplenitelnými, bude-li lid schopen klásti umělecké měřítko. Nehledím prostě na otázku demokratizace umění jako na otázku výroby například tzv. lidové četby. Nechci, aby umělci tvořili s ohledem na lid, chci však, aby se neuzavírali širokému proudu života, aby se nepovažovali za žongléry s rýmy nebo barevnými odstíny, nýbrž jeden každý za člověka, za silné individuum, které má na tomto světě slavný a důležitý úkol. Dneska každý prázdný mozek, svede-li knihu obstojných rýmovaček, domnívá se již, že je povýšen nad „lůzu", že nepatří již k „davu". Aristokratism je dnes na všech ústech, a opravdových, pyšných lidí je tak málo. Máme samé nadčlověky, ale silné, špínou skutečně opovrhující a život tvořící individuality nám chybí. Máme veršotepce, nikoli však básníků, a přece jen básníci, jen výmluvní hlasatelé nějakých myšlenek, jen zanícení objevitelé nových světů mají právo na lásku a pozornost lidu. Tedy kdo chce sblížiti lid s uměním a umění s lidem, nesmí ani žádati, aby lid okamžitě všecko chápal a za vším sebeefemérnějším ihned se hnal, ani nesmí žádati na umělcích, aby vyhovovali i těm nejnižším intelektům a lechtali i ty nejnižší vášně a pudy. Nýbrž musí se snažiti, aby pomáhal dodati váhu požadavku, jenž hledá u umělců nejen silnou uměleckou individualitu, ale také důstojné názory a stanoviska ku všem sociálním, morálním a kulturním otázkám a potřebám doby. Pak se bude moci život, ta nádherná, zářící a slavná řeka, klidně valiti kolem ubohých jedinců, kteří nepochopili jeho majestátu a obracejí k němu bojácná záda, protože nemají odvahy vrhnout se v jeho syčící a stříkající vlny.

Jednota výtvarných umělců pořádala tedy, jak známo, svoji první výbojnou výstavu v nových místnostech u Štajgrů. Ihned při vstupu, na první pohled, zaráží horentní slátanina quasisecesionistické „umělecké“ výzdoby, to svrchovaně každou vážnou věc kompromitující a bezohledně nestoudné hřešení na nové dekorativní snahy, především na moderní umění aplikované, hřešení, jež, jak se zdá, p. Kadraba si obral za zoufale sehnaný životní úkol. Ten moment, že vůbec tato „výzdoba“ byla připuštěna a snesena, už sám o sobě vrhá nejpodivnější světlo na umělecký kruh rozhodující v Jednotě a nutil by jistě k přemýšlení o vkusu a vážnosti snah těchto pánů, kdyby člověk netušil tady jiný a vědomý úmysl. Prostě: touto „moderní“ úpravou mělo být oklamáno naše ubohé, nevědomé a nesvědomitými kritikami velkých deníků i týdeníků zkažené obecenstvo, mělo být preparováno tak, aby neuhodlo snad náhodou deprimující pravdu, kterou mizerná a bezkarakterní žurnalistika dovede vždycky včas zatušovati a maskovati. A tato pravda, my se to již nebojíme říci, znamená, že z této výstavy a z této Jednoty vyloučeno je skoro vše to blahodějné a živné, co tvoří úrodnost půdy, která má zplodit veliké a opravdové umění, a že právě naopak v této výstavě a v této Jednotě lze najíti vše, co brání uměleckému rozvoji, co vraždí přímo všechny zárodky a znemožňuje vznik krásných a silných děl. Bubnovalo se a troubilo se na všech stranách a ve všech žurnálech. Škoda, že není zvykem stavěti dryáčníky před umělecké salóny. Pánové byli by si jistě vybrali toho nejstatečnějšího a nejvýmluvnějšího s nejvycvičenějším a nejsilnějším hrdlem. Ten by byl chválil a byl by se potil a publikum bylo by se dozvědělo věci svrchovaně povznášející každou českou duši: „Světoznámí čeští malíři vystavují tady, pánové a dámy, velikolepá díla a cizina s nejpřednějšími svými kapacitami sotva se s nimi může měřiti. A kolem stařičkých mistrů, pánové

a dámy, kupí se nadějná mládež, věrní a oddaní sateliti, opravňující bezpodmínečnou důvěru. A je tu tolik dojemné lásky a tolik uměleckého života a tolik opravdového umění, pánové a dámy.“ Jaká radostná byla by to bývala událost. Renáta Tyršová a pan Čapek byli by pak o překot závodili ve své rubrice s výmluvností dryáčníkovou. A několik těch upřímných a dobrých duší, které opouštěly sál této výstavy nemocné, tesknící po opravdovém sídle umění a ubité vším tím spatřeným nevkusem a tou prostředností, šlendriánem, šablonou, sterilností a kšeftovnictvím, bylo by se mohlo chechtati dole se šibeničným humorem patetickému dryáčníkovi anebo plakati nad hanebným českým vzduchem, nad hanebnou českou půdou. Ale my se v Čechách dost již nachechtali, my se také dost již naplakali. A dnes víme, že je to málo a že pláč ani smích nepomáhá, že je to malomocné rozrušení pasívních lidí. Opravdu pasívními byli naši výtvarníci, pasívními právě ti, kdož byli si vědomi toho, jaký brak se u nás vydává zpupně za umění, a tušili a cítili neurčitě něco lepšího ve svých srdcích. A pasívními byli, protože neměli učitelů s duší okřídlenou do nových dálek, neměli přátel, kteří by jim vyprávěli o nově objevených pohádkově krásných zemích, neměli kritiků poctivých, přímých a bezohledných, kritiků vzdělaných a osvícených, neměli konečně intimního styku s celým uměleckým životem, hlavně literárním, necítili s jeho nadějemi, s jeho bojem a vítězstvím. Uzavřeni, obklíčeni zdí, odříznuti od života ulpěli na technických hříčkách. Nemáme smělých, prudkých a ohnivých pohybů štětce ani dláta. Odvaha, dech nové tvořivosti, rozlet k zářivým cílům chybí našim výtvarníkům a nahrazuje se nejvýš pilností. A tak naše nejlepší výtvarnická díla trpí ulízaností, máme málo technicky špatných věcí, všechno skoro je dobré, ale nic víc než dobré, prostřední, a proto neživotné, studené a marné.

Výstava Jednoty výtvarných umělců, tato hromada pláten, z nichž každé, kdyby mělo jen trochu krve, muselo by se rdít nad tím, jak bylo pomalováno (pár výminek je tu ovšem a já měl již jinde příležitost před nimi smeknouti),

a pak bezpředmětný, hloupý a zbytečný protest výtvarného odboru Umělecké besedy v zaslánu v Národních listech dokazují, že jest nejvyšší čas, že Augiášův chlév přeteká, a že nepřibije-li se revoluční manifest hned dneska na zabedněná vrata českého výtvarného umění, zítra bude možná pozdě. A hesla tohoto revolučního manifestu musejí zníti: Práce a Pravda. To jsou dvě cesty, které musí nastoupiti každý, kdo chce nápravu. Neboť tato revoluce nemá vlastně co bořiti. Nebylo nic před námi, nebylo idejí, nebylo cílů, bylo jen několik dobrých a mnoho špatných obrazů. Tato revoluce musí stavěti, a sice jeden každý revolucionář sám *sebe a pro sebe. Nejprve své vlastní nitro na pevnou bázi idejí a cílů a pak svoje dílo ze sebe sama. Tedy veliká, vážná obrozující práce, nesmírně těžká a namahavá, ale také sladká a nesmrtelná. Paralelně pak s touto prací musí jíti pravda, krutá, bezohledná pravda poctivé kritiky, pravda jednoho každého ku každému ze soudruhů i k sobě samému. Ohněm diskuse a žárem polemik vzrůstá chuť ku práci, síla, sebedůvěra, rozšiřují se obzory, posunují se cíle a množí se veliký a krásný život.*

Bahnitá stagnace, jakou jsme viděli na výstavě Jednoty, nesmí nám býti jen výstrahou, nýbrž i povzbuzením. Vy, kdož milujete umění, tu sladkou a úděsně krásnou sfingu, a viděli jste blesky zažíhati se v jejích propastných zracích, podejme si ruce ku společnému dílu, hodina je dobrá a cíl je nádherný. Z bahna k životu!

17. listopadu 1899

PŘEDMLUVA KE KALENDÁŘI NEODVISLÉHO DĚLNICTVA NA ROK 1900

Soudruzi, odevzdávaje vám první ročník našeho kalendáře, činím tak s přesným vědomím jeho nedostatků. Vím, že vám nepodávám ještě knihu vzornou a dokonalou, a cítím, kterak tento první ročník zůstal daleko za mými představami o dělnickém kalendáři. Nicméně přijměte ho jako projev mé nejlepší vůle, která byla spoutána především nepatrnou lhůtou necelého měsíce, ve kterém kalendář musel býti zredigován. To bylo ovšem strašlivě málo. V normálním případě nestačila by snad ani polovina roku intenzívní práce, aby bylo dokonale vyhověno všem požadavkům, které nám dneska ukládá názor o kalendářích. Donedávna bylo jinak. Nakladatelé i redaktoři se domnívali, že kalendářový papír snese nejhorší odpadky literární tvorby, i ty, kterých žádný jiný papír by nesnesl. Avšak nové, hlubší a vážnější názory na mnohá zanedbávaná odvětví lidské práce, které nám podala nová doba, poučily nás právě o opaku, poučily nás, že kalendář, tato lidová kniha par excellence, vyžaduje obsah co nejpečlivěji volený a že nikoli to nejhorší, nýbrž to nejlepší právě náleží jeho stránkám. V knize, jež víc než kterákoli jiná, ano často samojediná po celý rok přichází do rukou svého majitele, a má-li tento rodinu, do rukou celé jeho rodiny, v takové knize nemá býti vůbec pranic špatného a vše, co tam jest, má míti svůj krásný a čistý účel. Což teprve, je-li kalendář určen pro čtenáře dělnické! Myslím, ten že by měl obsahovati především stručné odpovědi na všechny časové otázky velikého boje proletářského, odpovědi, pokyny, zásadní články a informační plány. A co by nebylo odpovědí, musilo by býti povzbuzením, podáním ruky, výkřikem revolty, projevem ušlechtilých duší, které musí přece sympatizovati. Každé slovo muselo by býti krůpějí, každá řádka douškem čistého, ryzího nápoje pro lačnou lidovou duši. To by pak byl ideální kalendář.

Připusťte nyní, že lhůta k zredigování takového kalen-

dáře bude dostatečně veliká, a tažte se, jak daleko bylo by nebo bude možno přiblížiti se k této ideální představě a vyhověti ovšem potřebám politicky neodvislého lidu, zbaveného šněrovačky stranické doktríny a autority. Odpovídám následovně: Doufám pevně, že v příštích ročnících tohoto kalendáře přiblížíme se hodně blízko ku svému ideálu, ale ovšem jen tehdy, vezmeme-li v úvahu práci mezinárodního sboru spřízněných duší, pochopíme-li, že nutno kalendář také sestavovati z toho, co napsáno již bylo za hranicemi, a že se nesmíme — až na pramálo výjimek — v ničem spolehati na domácí zakrnělé a sobecké mozky. Nenašel jsem například v zemích koruny české člověka, který by mi byl napsal pro tento kalendář kratičkou povídku, nikoli hrubě a naze tendenční, nýbrž stojící na vyšším uměleckém nivó, povídku, ve které by se chvěl kus autorova srdce a která by byla spolu ušlechtilým činem propagandy. Z těch, kteří by to u nás snad dovedli, jeden nebude se přece kompromitovat v *našem* kalendáři, druhý, chladný ke všem idejím, dívá se raději do džbánku, nežli píše, a snad by to napsal, kdyby měl k tomu jednoroční lhůtu, a třetího u nás bezpochyby není. Myslím, že i jiní nabudou trpkých zkušeností s naší inteligencí. Tak například ti, kdož budou sestavovati chystanou „socialistickou čitánku". Nepravím, že není u nás talentů. Ale důstojné názory o úkolu spisovatelově a umělcově chybí většině v naší literárné obci. A věru že ten, kdo aspoň tak zná lid a inteligenci jako já, řekne, že taková čitánka, takový kalendář, taková abeceda základních pojmů ušlechtilého *lidského* života je sice stále nutna tomu lidu, nicméně stejně nutna, stejně, ne-li ve zvýšené ještě míře, užitečna by byla i té naší inteligenci. Tolik jsem chtěl mimochodem podotknouti, aby se nikdo nedivil, že tento kalendář pro letošek není a pro příští léta asi sotva bude manifestací sympatií významného počtu naší literární inteligence. Mohl by se takový naivní muž najíti, kdyby přišel například z Francie a znal tu dlouhou řadu nejpřednějších literárních jmen francouzských, která se zúčastňují podobných publikací a podniků pařížských.

Nevadí. Náš kalendář bude nicméně dobrý. Postaráme se, aby se během doby stal každoročním dostaveníčkem všech volných socialistických bojovníků a s nimi jdoucích umělců. A bude nám jistě lhostejno, přijdou-li tito z Německa nebo z Francie, z Belgie nebo z Holandska, odkudkoli, jen když ponesou posílení našemu sociálnímu a kulturnímu boji v poloztracené končině, která bude možná jednou hráti zase svoji etickou dějinnou úlohu.

Pro tento první rok nutno se spokojiti s tím, co bylo možno vykonati. K usnesení vydati kalendář došlo jen na vytrvalé přání našich soudruhů a nyní, kdy rozebrání velikého jeho nákladu je již zajištěno, víme, že jsme učinili další veledůležitý krok k všestranné emancipaci volného hnutí socialistického a k jeho novému postupu v impozantně se množící řady nespokojenců s oficielním socialismem.

U nás jako jinde buržoastická a reakcionářská společnost, fanatikové pod národní trikolórou, pod černým praporem klerikalismu i pod červenou fangličkou státního socialismu zanášeli vytrvale a svorně všechny svoje výkaly na jedno místo, tam, kde v srdcích prozíravého lidu uložen je v celé své čistotě vznešený pojem, tolika zátopami neřádu bez úhony prošlý, nezničitelný, bílý a krásný pojem: *Anarchie*. To je naše meta. Směr naší práce, směr našeho života, směr našeho cítění a smýšlení, naše náboženství. Jen ten člověk je dobrý, který má náboženství — rozumějte mi dobře: v tom širokém, nad všechny církve, dogmata povzneseném, ideálním smyslu slova —, jen ten je schopen krásných obětí a krásných skutků. Ale krásné náboženství, krásná meta dostihuje se jen krásnými cestami. Tažte se sami sebe, je-li možno, aby mezi těmito *krásnými* cestami byla také cesta parlamentárních švindlů, čachrů s hlasovacími lístky, kompromisů s ničemy a s celou tou špínou tzv. oficielní socialistické taktiky? Celá vaše bytost vám odpoví: nikoli. Proto naše cesty musí býti jinde, musí býti vždy *důstojné cíle*. A ta nejdůležitější, nejvýznamnější, toť *snažiti se o vlastní krásný život*...

Další rozvádění toho nepatří však již do této předmluvy. Vydáváním kalendáře, dobrého kalendáře, vykonáme také

důstojný a ušlechtilý kus své práce. Je třeba, aby obětavá podpora všech soudruhů nikdy nás přitom neopustila. My již svoji povinnost vykonáme.

Nakonec sluší poděkovati těm českým spisovatelům, kteří na vztaženou ruku „dej" bez okolků dali. Nezavazujeme jich k ničemu, nechceme jich zneužívati k stranickým účelům; přejeme si jen, aby byli přesvědčeni, že jestliže dali, *dobré učinili*. Nic více. Budou vždy chloubou našeho kalendáře, protože budou ušlechtilými vyjímkami, a byť i nedosáhla jejich řada významné délky, významná jména nám stačí.

V Olšanech u Prahy 1. září 1899

Brázda: Sebrané spisy Al. Jiráska. Pokrok v nejednom směru od prvního plakátu. Nicméně poklesky v kresbě, která je silně neohrabaná, nečiní ho sympatickým.

Muttich: Smyrna. Druh, který by mohl již beze vší škody pro umění vymizeti.

Orlik: Secessionmaskenball. Práce velmi svěží, ať již byla myšlena vážně, nebo satiristicky. Kompozice je poutavá a především harmonie barev velmi příjemná. Pan Orlik má vůbec největší štěstí v plakátech; jinde je suchý a poněkud fádní.

Šimůnek: Firma Bursík a Kohout. Nic na této afiši nebylo šťastným, je docela neduchaplná, bezvýrazná, mrtvá. — *Stará Praha* od téhož, afiše pro sérii pražských pohlednic, velice slabých v práci umělcově i v reprodukci, je příjemným, prostým, nicméně efektním nápadem, při němž opustil autor šťastně svoji neindividuelní šablonu.

*

Brázda: Poznejme se. Kramářský podnik, kramářský plakát. Poklamal jsem se na p. Brázdovi; maluje teď v nakladatelském vkusu; pp. Otto a Vilímek dovedou ostatně těžiti z tak dobrého tahouna. Ale nemohl by se Mánes, aspoň ve Volných směrech, ozvati proti p. Brázdovu řádění?

Hofbauer: Recitace Hany Kvapilové. Vyrostl nám v p. Hofbaurovi afišista prvního řádu. Může se postaviti po bok všem cizím mistrům. Mě upomíná něčím na některé belgické plakáty, nenapadají mně teď jména. Dává přednost delikátnější barvové mluvě před vyzývavým a smělým křikem, je vždy originelní v kompozici a nikdy jako umělec se nezapomene. Že by tato afiše byla lepší předešlé (pro druhou výstavu Mánesovu), toho náhledu Radikálních listů nesdílím. Je v něm ostatně jistá tendence dobře reklamních frází. Rozumím: ten příští bude zase lepší než všechny předešlé atd. atd. Naštěstí p. Hofbauer je dosti samostatným, aby ho nezmýlil průhledný humbuk.

Marold: Maroldova výstava. Publikování nedokonalého — a jak se proslýchá, i cizí rukou doplněného — náčrtku nebylo právě od Jednoty výtvarných umělců aktem velké piety k zvěčnělému mistru.

Šimůnek: Národní politika. Jednalo-li se p. Šimůnkovi o to, aby vystihl celou sprostotu tohoto deníku i sprostou afiší, pak jest jeho

práce velice zdařilou. Jinak vybízela přímo k té dobré parodii, kterou uveřejnily Šlehy.

*

Anonym: Kafkův ilustrovaný průvodce. Lehká, ale docela svěží práce. Prostý, šťastný nápad. Málo barvami docílen dosti pěkný efekt. Autor nemusel se nikterak stydět za svou práci a mohl ji klidně podepsat. Či patří snad k těm, kdož považují umění plakátové za něco nižšího a nedůstojného umělce, který snad vystavuje v Rudolfinu?

Nejedlý: Pikantní kalendář. Neumělecká ruka skládala tu dohromady prvky snesené z nejrůznějších končin. Jinak to dobře křičí a o to se asi vydavateli kalendáře nejvíce jednalo.

J. P.: Krajinská výstava v Berouně. Nejistá kresba, mdlé, neurčité, rozteklé barvy, kompozice nijaká; výsledek: na vzdálenost pražádný účinek, zblízka pražádný poutavý detail. Stýská se mi před takovou prací po těch pevných čarách a sytých barevných plochách Beggarstaffů.

Anonym: Kolbova cikorie. Tady jsem se neshánĕl ani po jménĕ autorově. Typografická afiše řekl bych. Jinak však aspoň nelibých pocitů nemá z ní člověk.

Auchenthaller: Kathreinova sladová káva. — Kolo Moser: Richardka. Dvě afiše členů vídeňské secese. Práce p. Moserova nepověděla by laikovi jistě pranic dobrého o svém autoru. Je také tento umělec jedním z těch, na nichž lze demonstrovat tu povrchní stránku vídeňské secese a vůbec vídeňského umění. A sice je právě nejtypičtějším příkladem. Tomuto plakátu myslím že docela chybí každá umělecká kvalita. A jeho značné rozměry činí to jen citelnějším. — Zato afiše p. Auchenthallerova je velmi dobrou náhradou za ty slabé věci, které jsme v poslední době na pražských nárožích viděli. Její humoristický syžet mi nikterak nevadí. Autor dovedl komické linie prohnout v karikaturální, ne ovšem s takovou vervou a sílou, jako to činí p. Jossot, jistě však takovým způsobem, že jeho práce může buditi skutečný umělecký zájem. A v barvě je také působivá.

O. Seeck: Wanderer-Räder. „Cyklistická" afiše stala se velmi protivnou odrůdou plakátů. Patrně proto, že byla nejčastěji svěřována lidem, kteří nemají s uměním nic nebo aspoň velmi málo společného. Vždyť přece existují v tom oboru krásné věci od Grasseta a především Bradleye a slušné práce Foraina, Pala, Burcha. Tato afiše je z té haldy, která hyzdí nároží, ještě nejslušnější.

L. W.: Artystyczne karty pocztowe. Bezvýznamná drobnost. A vždy se myslím odporučuje lépe lepiti plakát v jednom exempláři

a většího formátu než jako tato například ve čtyřech malinkých exemplářích vedle sebe.

STUDENTSKÝ SBORNÍK VYDAL

první číslo nového ročníku. Je tedy šťastně znovu vzkříšen. Jistě v době, která ho *potřebuje*. V úvodním slově zcela správně se praví, že život studentský od posledních dvou let neobyčejně poklesl a zbahněl. Poslední velká schůze studentská přesvědčila o tom kdekoho. Vliv „fešáků" působí v útrobách studentstva jako přílišná dávka alkoholu. Vždyť lze tak lehce hlásiti se k takové straně a k takovým názorům, když netřeba nic, ale pranic vědět, pranic umět, pranic chtít, když stačí trochu klackářství a trochu blabolivého šovinismu. Úkol Studentského sborníku nebude tedy snadný a cesta bude namahavá. Zasluhuje všestranné podpory a mohu ho jen odporučiti čtenářům tohoto listu, kteří byť i byli povětšině dělníky, naleznou v novém listě studentském mnoho poučného. Tak v prvém čísle Kirilov: Nacionalism, a zajímavá Literatura.

OMLADINA REFERUJE

o poradě zástupců organizací neodvislého dělnictva, kdež bylo především usnešeno přikročiti k pozitivnější organizaci, hlavně ve směru ekonomickém. Zástupci se domnívají, že bude na prospěch zásadám a zájmům neodvislého hnutí (užívám tohoto označení namísto názvu omladináři, protože se mi tento zdá bezbarvým a nepřesným), když jeho přívrženci utvoří *samostatné* spolky. Projeveno bylo také přání, aby středočeští, zejména pražští soudruzi vzchopili se k ráznější činnosti, přičemž jim slibují soudruzi severočeští solidaritu a součinnost. Naše sympatie jsou s tímto hnutím. Na všech stranách sociálního hnutí opouští se nesmířitelná a pasívní pozice ku dnešnímu světu a k dnešnímu pořádku, která znamená vlastně nečinnost a opozici docela neplodnou. Ale jednoho nesmí se tu zapomínati. Že totiž organizace mezi *neodvislými* lidmi znamená jen nejnutnější kroky k součinnosti. Že je něčím zcela jiným než organizace *strany*. To-li budou míti všichni na paměti, bude pak taková organizace jen ku prospěchu věci. Tolik prozatím; snad se později naskytne příležitost promluviti o poměrech neodvislého hnutí šíře.

V RADIKÁLNÍCH LISTECH,

které jsou bojovnou filiálkou Volných směrů a tribunou několika nevelikých géniů z Mánesa, těch totiž, kteří jsou dobrovolnou stafáží naší radikální strany a pomáhají jí tvořit mladou generaci, věnovali celý fejeton mému článku o Mánesu a našim soutěžím. Je to docela

hloupičké plácání, při němž nelze rozeznati, je-li hloupé hloupostí svého původce, anebo z toho důvodu, by se hodilo v celkový rámec Radikálních listů. Nemohu polemizovati s takovým ubohým žvástem. Odpovídám jen tolik: Možná, že nastanou velmi brzy uprostřed Mánesa momenty, které mi dají v mnohém za pravdu. Mám dosti času, abych počkal. Co se týče soutěží našich, p. Jnk. může býti jist, že jsme je pro něho a jemu podobné génie nevypisovali. Nedám se v nejmenším korigovat lidmi, jejichž rozoumek nesahá na špičku jejich nosu. V našich soutěžích není ani jediné podmínky, která by nebyla obyčejnou jinde zvyklostí, a co se týče mého rozhodnutí v soutěži na obálku, dali mi všichni za pravdu, kdož návrhy *viděli*, a jsou mezi nimi lidé Mánesu velice blízcí. Ostatně, škoda slov!

V JEDNOM STARŠÍM ROČNÍKU LA PLUME

našel jsem následující do té doby netištěná slova autora Germinalu:
— Kdyby mi bylo dvacet let, nepočal bych s tím, co jsem udělal...
— Co byste tedy dělal, drahý Mistře?
A pan Emil Zola odpověděl docela prostě:
— *Anarchii!*

SBĚRATELSTVÍ POHLEDNIC A ILUSTROVANÝCH DOPISNIC VŮBEC

stalo se rozšířeným sportem. Avšak jako všechna sběratelství má jednu podstatnou vadu: že se totiž bez ladu a skladu sbírá všecko, i věci docela bezcenné, jen aby početně byla sbírka monumentální a úplná. To je pak ovšem mánie velmi škodlivá, protože drahá a neužitečná. Přece však ilustrovaná dopisnice, právě tak jako plakát, může míti vážné poslání. Její vliv na vkus širokého množství je nepopíratelný, čímž ovšem dán také její úkol. Četní umělci to již pochopili. Především v Německu, které vyrábí úžasnou spoustu dopisnic druhu nejhoršího i nejvzácnějšího. Také ve Francii dány byly právě první impulsy. Založen spolek, vydána první dvě čísla odborného časopisu La Carte postale illustrée. Zajímavo je, že v čele francouzského sdružení stojí vážní literární pracovníci, redaktor La Critique, rozšířeného a sympatického listu kritického, Georges Bans a hudební odborník a literární kritik Émile Straus. Je to zárukou, že sběratelství vedeno tu bude ušlechtilým směrem. K nejznamenitějším novinkám francouzským patří série dívčích hlav od Jeana de Caldain, vysoce talentovaného žáka slavného Odilona Redona, a série politických lístků dreyfusovských od Couturiera. Časopis La Critique vydává své redakční lístky s pracemi umělců jména velmi zvučného, jako jsou Jossot, Lebègue, Christiansen, Bradley, Misti, Thomen atd. — Povšimneme si příště i uměleckých snah českých v tomto oboru.

ZASLÁNO

Panu P. Dostálovi Lutinovu,
redaktoru Nového života v Novém Jičíně

Dopustil jste se skutku křesťanské lásky k blížnímu, jenž je skutečně unikem v české žurnalistice, dokonce i v žurnalistice katolické. Kdyby se týkal toliko mne, vyřídil bych si věc s Vámi osobně; když jste však napadl manželku moji a blízkou její příbuznou, jest nutno vypořádati se s Vámi před soudem. Více Vám nemám co říci; chtěl jsem Vás toliko upozornit, že Vás nijak pardonovati nemíním.

V Praze 17. března 1899

STUDENTSKÉ SMĚRY REPREZENTUJÍ SE

sice docela slušně svým prvním číslem, nicméně otázka, proč vycházejí, zůstává vzhledem k třetímu již číslu Studentského sborníku nezodpověděna. Že by byl Studentský sborník příliš socialistickým, nelze věru tvrdit upřímně; že by Slávie musela mít svůj orgán, když literárně činní její členové píší do Studentského sborníku, není také pravdou. Tedy? Je to zbytečná konkurence, tříštění sil právě tam, kde nečetný hlouček rozumnějších lidí má zadržovati nebo aspoň paralyzovati fangličkářský postup kravalistů a bezmyšlénkových vlastimilů.

AKADEMIE

V čísle 7 pojednává pan Modráček jasně a důkladně o protimarxistické knize Bernsteinově Die Voraussetzungen des Socialismus und die Aufgaben der Socialdemokratie. Velice však zajímavým dokladem k tomu, kterak sociální demokracie německá a s ní ovšem částečně i česká uzrává, a uzrává jako politická strana, aby zanedlouho stanula v momentu, kdy bude zpozorováno její přezrání (tak jako u francouzské její sestry, která se rychleji, jak již při povaze francouzské je přirozeno, vyvinovala), je toto: Obsah celé Bernsteinovy knihy — jak ho shrnuje p. Modráček — vrcholí v tom, že sociální demokracie musí se teoreticky i prakticky vzdáti nadějí v nějakou velkou sociální revoluci, která by odstranila nynější výrobní a vlastnické řády, vrhnouti se jedině na praktickou a neunavnou reformní práci, a jedině od této očekávati vyplnění svých požadavků. Ale Bernstein nemohl se ubrániti větě, která je takovým posměchem na všechny jeho i jeho soudruhů teorie, že mu mohla uklouznouti jen v nestřeženém okamžiku. Pan Modráček poctivě ji reprodukuje: *„Jestliže nepřinesou nepředvídatelné vnější události všeobecnou krizi — a to se může, jak řečeno, státi každým dnem —, tu nemáme žádný dokazatelný důvod, abychom dedukovati mohli její*

brzké nastání z čistě hospodářských důvodů." Čili: má teorie je jedině pravá, nepřekazí-li ji něco, čeho nemohu předvídati. Výborně! Ale nebylo by za takových okolností lépe zanechati všeho planého teoretizování, které posiluje jen kompromisní příchuť celého sociálně demokratického jednání, a místo zbytečných rozkladů a debat přikročiti prakticky ku vzdělávání, zmužňování, organizování a probouzení lidu, aby byl připraven, kdyby snad přece navzdor šedivým učenostem a učeným výpočtům katastrofa nadešla. Neboť to se dnes zanedbává na celé čáře, jednak kvůli politizování a parlamentizování, jednak kvůli teoretickým hádkám, jimiž se chce zastříti nedostatek, citelný nedostatek nezvratné síly, s kterou se tak rádo honosí na táborech.

VOLNÉ SMĚRY VYPISUJÍ

měsíční soutěže po způsobu Studia. Je to záslužná věc hlavně v pedagogickém směru. Správně vypustily beletrii: lépe nic než bezcenný balast. Obracejí chvályhodně silnější zřetel k uměleckému průmyslu. Jen jestli jejich ušlechtilá snaha a skutečná píle najde ozvěnu v opravdových umělcích. Ten Hunt se svou „svědomitostí" jako by byl tušil, že ho budou jednou v Čechách překládat!

LE SPECTATEUR CATHOLIQUE

Trochu opožděné číslo 19—21, datované červenec—září 1898. Nějaký p. A. Melka, teolog z Budějovic, referuje o naší Katolické moderně: Le Renouveau de la littérature catholique en Bohême. Článek celkem střízlivý, stručný. Jen s p. Juliem Zeyerem se mi nelíbí to stálé koketování. Pan Zeyer miluje všecko, v čem najde kuriozity a bibeloty. A že jako umělec spokojuje se jen s povrchem, jejž líčí s láskou a pietou — to protože je již tak nadán a založen —, zdá se, jako by uvnitř muselo být totéž jako na povrchu. To je však omyl. Miluje japonské hedvábí pestrých paravánů stejně jako vonný hedbáv katolických ornátů. A jeho úcta ke Kristu není asi větší jeho úcty ku kterémukoli japonskému bůžkovi. A je-li, pak je to úcta k reformátoru, k člověku; avšak mýty jsou proň jistě rovnocenny. — Toto číslo je velice bohaté obsahově i ilustracemi, z nichž nejlépe se zamlouvají p. Elskampovy karakteristické dřevoryty.

HERBERT EULENBERG: DOGENGLÜCK

Přes veškerou rozvleklost a těžkopádnost dosti působivá práce. Na účet vnitřního obsahu to však není. Ten je ošumělý, von der Liebe, Schuld und Sühne: Stárnoucí dóže Falieri vezme si mladičkou Mariet-

tu a má statného milce a velitele žoldáků Cesara. Zrazen a maje zahynouti, utratí děcko Mariettino s Cesarem, které kdysi za své považoval. Marietta zešílí, když hlava Falierova padne na popravišti, a Cesare jde také vstříc strašlivému osudu. — Řeč autorova je však neobyčejně pestrá, od nejjemnějších vibrací dívčího ševelu až k nejsurovějším rozprávkám žoldáckým; a kresba karakterů výborná. Muselo by však býti toho použito k dílu umělečtější povahy.

ŽIVOT,

redigovaný p. J. Černým v Novém Bydžově, v čísle 13 má pěkný úvodník Pro mravní kulturu. Referuje se tu o provolání a praktických návrzích anglického hnutí pro etickou kulturu. Jaký sen, taková neohrožená liga u nás! Že by z českých bab učinila muže. Že by znemožnila dr. Herolda. Že by učinila přítrž mizerné správě muzejní knihovny. Že by naučila žurnály našich politických stran pravdomluvnosti! Oh, jaký sen, jaký sen!

ŠLEHY ZASLUHUJÍ

podpory a pozornosti jistě všech i mimodělnických kruhů. Zdokonalují se stále uvnitř i zevně a zasahují svým účinným vtipem do celého našeho života. Podpora sympatizující inteligence dodala by jen ještě více váhy jich činnosti. Dobře je také, že v některých případech odlehlejších dělníkovu obzoru připojují k obrázku a vtipu stručné vysvětlení. Tak například v případě Macharově.

AKADEMIE PROJEVILA

zase starou sociálně demokratickou nedůtklivost k jiným názorům a k jinému přesvědčení. V květnovém čísle píše, referujíc o anarchistickém kongresu, jenž se bude konati v Paříži roku 1900: „Nutno doznati, že na předešlých mezinárodních sjezdech nebylo právě vždy korektně proti revolučním socialistům vystupováno, pochybujeme však, že anarchistický protikongres bude s to něco cennějšího provésti nežli kongres ostatního socialistického dělnictva. Z letáků vyznívá opět ono staré revoluční utopistické stanovisko, které nezná praktické práce, které stojí v protimluvu s moderním vědeckým názorem na svět a které ostatně na celé čáře v dnešní době nachází se v úpadku. Beznadějnost revolučního a komunistického anarchismu objevila se již v tom, že inteligentnější jeho zástupci utekli se z velké části k individualistické etice a z celé anarchistické propagandy nezbylo jim nic jiného nežli bezbarvá, frázovitá ‚výchova'. Praktický anarchism jest nemožný,

a kdyby příští anarchistický kongres se chtěl též praktickými otázkami obírati, ‚zpronevěří' se právě tak revolučnímu duchu staré Internacionály, jako to učinila, dle výtky letáku, sociální demokracie. Anarchism — toť náboženství, a náboženství ztrácí kreditu. V naší době se věří jen praktické práci." — Kterýpak sociálně demokratický žid psal asi toto. Tito „soudruzi", k nimž bohudík není ve straně veliké důvěry, rozumějí ovšem „praktické" práci. A chápu také, že u nich náboženství ztratilo kredit. Ale zároveň je ujišťuju, že kdyby měli dostatečně inteligence, věděli by, že také to, čemu oni říkají „moderní vědecký názor na svět", ztratilo dávno, dávno již kredit. Nikoli ovšem pro několik kazatelů materialismu, pro nelidsky bezduché agitátory a pro čilé chytráky na účet dělnické důvěřivosti a dělnických kapes, nýbrž pro ohromnou většinu osvícených duší nové doby. A věděli by, že i v nejširších lidových vrstvách zakořeněn je světový názor o nic méně vědecký, avšak lidštější, ideálnější a morálnější. Ovšem, anarchism je nejen systémem sociální nápravy, nýbrž i náboženstvím. Avšak pisatel může být ujištěn, že nové náboženství a s ním nová etika pomůže lidstvu stokrát víc než všichni židovští šmokové dohromady. Ty všechny fráze o „úpadku", o „nepraktičnosti" atd. svědčí o absolutní neznalosti a svrchovaném ignorantství. Tady je každá polemika marnou. U nás se žvaní o Marxovi, a nikdo ho nezná, u nás se mluví proti anarchistům, a anarchie je pánům španělskou vesnicí. Slyšeli něco o komunismu a něco o individualismu, nevědí dobře co, avšak šermují statečně těmi pojmy a domnívají se, že imponují. Škoda slov a škoda každého úsilí o dorozumění s takovými lidmi.

MORAVSKÁ REVUE

V čísle 11 má špatnou skicu — někdo by řekl humoristickou — p. J. Matějka, kritické dítě p. Šaldovo. — V čísle 12 vypráví p. Adolf Racek pod pseudonymem o sobě, jak nevšímavost a pedagogická neschopnost našich kritických bohů převedla ho v klerikální lůno Nového života. Oh, příteli, nebyl jste prvním ani posledním! O tom by se mohlo mnoho psáti. Až jednou. Ale proč vůbec tolik důvěry v kritiky? Vždyť jsou také jen lidé. Přečtěte si Kroniku v minulém čísle Nového kultu.

L'HUMANITÉ NOUVELLE

V čísle květnovém zpupný článek p. Leo Wintra o socialismu v Čechách. Chtěl jsem naň odpovědít. Nemáme však již místa v čísle. A bylo by přece naivností žádati na něm trochu objektivnosti, méně vychloubání o mateřské straně atd. Takové klamání vzdálené veřejnosti nemá konečně tolik významu. Zvlástě když se dostane čtenářům

L'Humanité nouvelle ještě jiného poučení. — V témž čísle a v čísle červnovém výborná práce Vanderveldova Alkoholism a pracovní podmínky v Belgii. Odporučujeme tuto revui znova co nejdůtklivěji inteligentním našim čtenářům, znalým francouzského jazyka. O zvláštním čísle věnovaném anketě Válka a militarism nebudeme se zmiňovati šíře. Přineseme však některé překlady v budoucích číslech.

O ILUSTROVANÝCH DOPISNICÍCH

zmínil jsem se již v tomto listě. Dnes chci upozorniti na některé nové umělecké série. Je potěšitelno, že ani umělci svrchovaně aristokratického rázu neodolali, aby nepřispěli k zdokonalení a rozmnožení tohoto žánru. Míním tři Belgičany, a sice H. Meuniera (Les Signes du zodiaque), F. Toussainta (Les Femmes des capitales de l'Europe) a Victora Mignota (Les Sports). H. Meunier není již nováčkem v tomto oboru. Předcházely od něho dvě velmi zajímavé symbolické série a tato poslední, nejšťastnější, vyniká i nad práce obou druhých umělců. Na krvavě rudém podkladu nahoře rozklenutý obdélník otvírá pohled na hvězdnatou modrou oblohu a v jeho mezích symbolicky je naznačeno každé znamení zvěrokruhu stříbrným tiskem. Nejzdařilejší jsou Vodnář, Panna a Střelec. — V Paříži vyšla druhá série dreyfusovských dopisnic kreslených od Couturiera. Ukázku jednu přineseme bezpochyby jako přílohu. Konečně třeba zaznamenati veliký cyklus dopisnic s reprodukcemi kreseb H. Bouteta, z nichž dvě série budou obsahovati původní mistrovy mědirytiny, a druhou sérii Les Maitres de la carte postale, jež vydává La Critique, s 16 lístky, z nichž 6 jsou akvarely a 4 ukázkové lístky různých zahraničních vydavatelstev. Autoři: Couturier, d'Espagnat, Jossot, Thomen a jiní.

VÝSTAVA JEDNOTY UMĚLCŮ VÝTVARNÝCH V PRAZE

Málo, velmi málo podávají zajímavého výstavy spolku Mánes, snaha za něčím novým bývá tu stlačena zpravidla na minimum, ale když odcházíte z této výstavy, zdá se vám opravdu, že ty předešlé výstavy Mánesu byly skoro... skoro secesí. Vládl na nich takový Slavíček, Schusser, lidé aspoň z technického stanoviska zajímaví, ale tady se roztahují Ženíškové, Jansové a ta bezvýznamná plochá mládež: Hilšer, Vácha, Herčík, Ondrůšek atd. Nesnesitelní, protivní mazalové, vedle nichž ti naši staří páni Hynais, Pirner, Mařák dopadnou jako skuteční bohové. Aspoň p. Pirnerovy práce Guliveriáda, Pohádka o kamenné hlavě, Tetín jsou docela mimořádně zajímavé a prozrazují nejen pěkný talent dekorativní, ale i hlavu, která trochu myslí. Mařák nemá tu nic zvláštního. Nás u něho vůbec může zajímati jen sem tam některá uhlová skica. Byl příliš šedivým pánem. A teď, po jeho smrti,

bude zajímavo, vzpruží-li se poněkud naše škola krajinářská k světlejším a ozářenějším cílům. Pan Hynais zastoupen je mizerně, jen jedna rozkošná studie dětské hlavy trochu mne chytla. Pak ovšem p. Schwaiger. Čtyři věci tu má, nevím, jsou-li nové, z těch vyniká jen Západ slunce. To je práce, u které se nepamatujete na detaily, která se vám slije v jeden určitý dojem, barevnou skvrnu, jež vás pak všady pronásleduje, a vy víte jen, že byla úchvatně krásná. Několik prací Maroldových vystupuje tu pohostinsku. Geniální opravdu je náčrt matky hrající si s děckem, reprodukovaný též v Maroldově albu, jež Jednota vydala. Návrh plakátu pro The Graphic má sice všechny obdivuhodné Maroldovy přednosti technické, ale jako plakát...? To jest jeho plakát pro naše loňské výstavní divadlo mnohem, mnohem povedenější, elegantnější, svižnější a především účelnější. A pak, jak nemám o čem psáti: p. Knüpfera zná každý, pp. Kuba, Novák, Engelmüller, Lebeda atd. jsou stále stejní, jen p. Mucha už je strašlivě protivný ve svých studiích a kresbách. Plastika jest ubohá. Pánové Amort a Vlček poněkud snesitelní. Pan Myslbek, ta prázdná a studená hlava, tolik vynášená pro svou akademickou techniku, modeluje věčně jen chladné mrtvoly. Jakým mrtvým kusem sádry je ten jeho svatováclavský *hřebec*. Věru, že bych se byl ani nezastavil, kdybych byl předem této studie p. Myslbekovy nehledal. A přece se pamatuji, kterak mne na prvý pohled zaujala kdysi také studie koně. Takové vzpínající se zvíře, plné života, plné síly v překrásném držení. Neznal jsem tehdá ještě p. Bílka. Nevěděl jsem, že je to jeho studie, a přece jsem byl okamžitě upoután. Umělec není chladným řemeslníkem, umělec dává vřelou krev svou bytostem, které tvoří, umělec množí život. Pan Myslbek však množí ledové mrtvoly. Z uměleckého průmyslu: mizerné p. Kadrabovy nábytkové návrhy, leda tak pro módní měšťácké salóny, svrchovaně nevkusné barokní zrcadlo p. Kastnerovo a několik slušných váz p. Celdy Kloučka. Resumé: ubohá, ubohá výstava. Pak tím více je nestydaté to novinářské reklamní chvástání se. České umění by docela nic neztratilo, kdyby tuto Jednotu vzal čert. Je docela zbytečná.

NAŠE VYOBRAZENÍ

Zařaďujíce do našeho kalendáře několik celostránkových obrazů, hleděli jsme především k tomu, abychom poskytli svým čtenářům moderní práce hlubšího významu, práce vypočítané ne tak pro pastvu oka, jako spíše pro požitek duševní. Domníváme se, že každé příležitosti vhodné k tomu, aby lid seznámen byl s uměním, nutno využíti v ten smysl, že se lid seznámí s novými a vážnými snahami uměleckými, a nikoli se staromódní otřískanou šablonou sentimentálních žánrových obrázků. Tuto snahu projevuje náš Nový kult a s ní také bude vždy náš kalendář redigován. Pro letošek nebylo možno zařaditi do kalendáře práce vesměs dosud u nás neznámé, nicméně myslíme,

že pro většinu našich čtenářů budou přece jen novinkou. Je to především reprodukce podle sochy mladého dánského mistra *A. Hansena-Jakobsena*, pojmenované *Militarism*. Mohutná, skoro tři metry vysoká postava vyzývavé a vzpurné tváře týčí se do výše nad hromadou lidských lebek. Mocné její údy jsou jedna hrana a jeden hrot. Zdá se nám, že se opravdu vtělila do hmoty této sochy ona mrzká a potupná instituce militarismu a vyhrůžná drze se na nás šklebí. Šklebí se, šklebí s tím vědomím, že dlouho ještě nepřijde chvíle jejího pádu, že dlouho ještě bude neúprosně sáti nejlepší šťávu lidstva. Ale zamračení a bledí proletáři hledí klidně na její vyzývavý úšklebek. Mají také své svědomí, vědí, že život této nestvůry jest v jejich moci, a že byť to i nebylo okamžitě, jednou přece přijde chvíle její pádu, taková strašlivá, úděsná chvíle, ale zároveň jedna z nejkrásnějších chvil lidstva. — *Steinlenova* kresba *Stávka* dobře se řadí k obrazu předešlému. Malíř zachytil tu jeden okamžik z mezihry, z dnešku, kdy obě armády, uniformovaná armáda vlády a armáda proletářů, stojí proti sobě. Kdo s koho? Na jedné straně ozbrojená moc, stojící zde na rozkaz, rozmrzelá jedině tím, že byla vyrušena z líného povalování se v kasárnách, na druhé straně dav, nemající co ztratit, vysilovaný, živořící, s odvahou zápasícího o život... Tady otcové, možná, a tam synové. Není možno, aby dříve nebo později se nedohodli. Aby se nepoznali a nepadli si v objetí jako děti téže země, jako stejní příslušníci lidu. A to bude pak konec militarismu. — Třetí obraz, kresba znamenitého a originelního francouzského karikaturisty *Jossota Kapitál je v nebezpečí*, je vybrán z cyklu obrazů k básni Jindřicha Heineho Myši. Báseň tato v překladu prózou zní: „Jsou dva druhy myší: hladové a syté. Syté zůstávají spokojeně doma, hladové však se stěhují. Stěhují se na tisíce mil, bez odpočinku a prodlení, přímo v prudkém běhu, a vítr ani bouře jich nezadrží. Slézají výšiny, přeplouvají moře, mnohá se utopí nebo zláme si vaz, živoucí však zanechají mrtvých. Tito divochové mají docela strašlivé frňáky; hlavu nosí stejně oholenou, docela radikálně, olezlou jako myš. Tato radikální cháska neví nic o nějakém bohu, svého plemena nedávají křtít, ženy jsou společným majetkem. Tento požitkářský myší dav chce než žráti a chlastati a nemyslí, zatímco chlastá a žere, že naše duše je nesmrtelná. Taková divoká myš nebojí se pekla ani kočky; nemá žádného jmění, nemá peněz a chce znova děliti svět. Stěhovavé myši, ó běda, jsou již nablízku, táhnou sem a slyším již jich pištění, množství jejich jest legionem. Ó běda, jsme ztraceni. Jsou již před branami! Starosta a senát potřásají hlavami a žádný neví rady. Občanstvo sahá ku zbraním, mniši zvoní na zvony. Je v nebezpečí paládium mravného státu: Kapitál! Dneska, drahé dítky, nepomůže vám ani vyzvánění, ani mnišské modlitby, ani vysocemoudré státní dekrety, také ani kanóny kalibru mnoha set liber! Dneska nepomohou vám slovní hříčky zastaralého řečnického umění, neboť myši se nechytají sylogismy, ty skáčou přes nejjemnější sofismy. Do hladového žaludku najde přístup jen polévková logika s knedlikovými důvody, jen argumenty z hovězí

pečeně doprovázené citáty z göttingenské uzenice. Mlčící treska smažená na másle líbí se radikální chásce mnohem líp než Mirabeau a všichni řečníci od Cicera." Smysl této satirické básně je dosti jasný; náš obraz představuje právě, kterak stav kněžský, stav vojenský a soudcovský chrání ohrožený dneska prý kapitál „sytých myší". — Čtvrtý obraz je reprodukcí podle sochy hlubokého norského umělce *Gustafa Vigelanda*. Stará, vychrtlá a zubožená matka proletářská vede své dítky poprvé *do světa*, do života. Hocha a děvče. Co z nich bude? Co se z nich stane v strašlivém boji o život? Budou přírůstkem dvou „bytostí síly, pravdy a spravedlnosti", jak říká pan Émile Zola, anebo budou to bytosti bídy, nešťastné a ubohé, ale strašliví mstitelé svých bratří a sester, vyvrhelové společnosti, kterou ničí a hubí, on vrah, lupič, neuvědomělý nástroj destrukce této společnosti, a ona prostitutka, otravující svět příjičným jedem? Jaké neblahé úvahy asi tlačí k zemi takovou proletářskou matku, když vyvádí svůj rod! Mnoho-li obav a jak málo naděje! Jak málo záruky má taková matka v zákonech dnešní society a v její řádech! A je bezmocná, zdrcena, a co jediné může, toť poučovati dítky své a zárodky vzpoury ukládati v mladistvá srdce, aby se někdy v budoucnosti nestaly vědomými spoluviníky na soudobém systému ničemností.

LES TEMPS NOUVEAUX. V číslech únorových zkoumá Petr Kropotkin alianci francouzsko-ruskou. Vysoce zajímavý článek počíná následujícími sympatickými slovy: „Učiniti z národní obrany dílo národní a za tím účelem apelovati na všechny inteligence za účelem veliké diskuse v plném světle namístě spoléhati se na malá tajemství, stále zrazovaná protivníkovi; reorganizovati armádu nikoli podle systému pruského, nýbrž podle systému ozbrojeného lidu, jaký je ve Švýcarsku, a pozměněného dle potřeb země; ovinouti Mety pevnostmi a podkopy a učiniti podobně se všemi cestami vedoucími z Německa a z Belgie do Francie; probuditi důvěru země v sebe samu a hledati sílu uvnitř, nikolik však v spásonosných césarech a za hranicemi; konečně zachovávati trochu důstojnosti v politických stycích a v uzavíraných smlouvách... hle, kterak si představujeme ‚patrioty'. Jinak stává se jejich patriotism buď dětinstvím, nebo redakční politikou jich panamistických žurnálů." Ku článku se vrátíme ještě, až bude ukončen.

L'ERMITAGE v nové, velmi vkusné obálce přináší zajímavé práce románové i veršované. Jen měsíční kroniky ve formě dopisů Anděle a od Anděly, podepsané André Gide, mohly by býti duchaplnější. V čísle druhém obrazová příloha od Charlesa Doudeleta Zahrada lásky, do dřeva rytá nadaným P. E. Vibertem.

WIENER RUNDSCHAU. Číslo 6 U Strindberga v Lundu od Gustava Uddgrena. Číslo 7 Wilhelma Schölermanna studie o velikém a směrodatném estetiku anglickém Ruskinovi: „Ruskin vyzval celou materialisticko-manchesterskou, loupeže a prachu chtivou, kapitalisticko-parazitickou kramářskou kulturu své země... Pohnul anglickým světem, bojoval a hýbal s ním po celý svůj život, až se stal tím, čím je dneska: nejušlechtilejší kulturou Evropy... Jak mohl zmoci jediný muž takový úkol? Odpověď musí zníti: protože byl idealistou. Idealistou přesvědčeným a silné vůle, idealistou anglickým. Tací jsou tam také, ač mají před německými tu přednost, že mají tolik zdravého lidského rozumu, že udrží svoje nohy na zemi. Anglosasští idealisté dovedou ideálu připraviti domov v pozemském slzavém údolí. Žijí svůj ideál. Německý idealista umírá pro svůj ideál, anebo žije a vzdává se ho. ‚Ozdraví' nebo zahyne. Angloamerický idealista je nepolepšitelný: nezemře a nepopustí. To je rozdíl. Tohoto druhu byli všichni ti velcí Angličané a Amerikáni, kteří přivedli svoji rasu o stupeň výše, Milton jako Ruskin, Washington jako Emerson, Thoreau jako Walt Whitman." Autor srovnává Ruskina se starozákonním prorokem, s takovým Jezaiášem,

který kázal: „Hleď, chci nová nebesa a novou stvořiti zemi, že nikdo předešlé nepomyslí již, aniž k srdci si vezme.“ — V článku Kristus—Dionýsos podává von Levetzow patrně dobře informované poznámky ku Klingerově Kristu na Olympu, ve Vídni vystavenému. „Idea Krista na Olympu neznamená nikterak vítězství Krista, jako Herkules na Olympu neznamenal by vítězství Herkulovo. Kristus na Olympu, Herkules na Olympu znamená prostě *přijetí nového, dosud chybícího člena v obec bohů*... Nechápu, jak se toto pojetí mohlo tak všeobecně přehlížeti. Kristus na Olympu, to není žádná Götterdämmerung, žádná smrt bohů, žádné *zničení* Olympu, je to *zachránění* Olympu, zachránění Kosmu. Zvláštní: jak Zeus umírá, to viděli všichni, — avšak smějícího se Dionýsa neviděl nikdo, jako nikdo neviděl nesmrtelné bohyně svatou Héru, Afroditu, Athénu. Ovšem Zeus umírá; a není také žádná škoda stářím sešlého, nudného, *logického* boha, s nímž si ani Řekové nevěděli rady. Třeba je *boha* srdce. Jeden člen chyběl: veliký podmanitel, nikoli logikou, sofismy jako Zeus, nýbrž láskou. *Veliká dobrota* chyběla na Olympu. Dionýsos, bůh bdícího vědomého opojení, — *ví, kdo* přichází. Kruté je často opojení Dionýsa, jeho slavností je *tragédie*; dobrotivé je opojení Kristovo, jenž sní o věčné *radosti*. Kristus na Olympu znamená velikou dobrotu nikoli *místo* veliké krutosti, nýbrž *s* ní, vedle ní; veliká dobrota *ve* veliké krutosti, to je Kristus—Dionýsos. Kristus—Dionýsos jmenuje se nadšenec nové přicházející éry.“ — Na konec připojil autor tuto poznámku: „Ať je tomu jakkoliv, ať se pravda při posuzování tohoto obrazu vědomě nebo nevědomě znetvořuje, *jedno* je přece symptomatickým vzdor všemu kadidlu. Jistý způsob nazírání vplížil se v mysle jako zloděj v noci; *bez* odporu i těch nejzbožnějších jedná se tu s Kristem jako s mytologickou, ergo mytologizovatelnou figurou. Kdo je skromný, spokojí se již i tím.“

PAN ADOLPHE RETTÉ vydal souborně své studie z minulého ročníku La Plume pod titulem Arabesques. Přinesli jsme již dvě ukázky těchto prací vášnivých v poctivosti a neohroženosti: Antisemitism a Nietzsche. Další krásnou ukázku přineseme v číslech příštích, trilogii Rovnost, volnost, bratrství. Nos meilleurs voeux pour l'auteur aux suivantes campagnes.

OD PANA ALBERTA LANTOINA, autora velmi příznivě uvítaného románu La Caserne, přineseme v příštích číslech původní báseň s českým překladem a ukázku z jmenovaného románu. Autor je literárním kritikem bratrské revue L'Humanité nouvelle a vydal kromě jedné knihy básní ještě dva romány: Elisçuah, obraz mravů starosemitských, a Les Mascouillats, mravy provinciální.

U FRANCOUZSKÉHO VYSLANCE v Praze kondolovali za příčinou smrti neslavného presidenta republiky také pp. dr. Třebický a Karel Mašek jménem Klubu mladých. Je to docela neškodná demonstrace, z jakých vlastně skládá se celá politika našich radikálů. Ale karakterizuje znamenitě jejich demokratism a osvětluje jejich similiideály. Proto jsme si toho povšimli. Také pan dr. Baxa nechyběl.

NOVINÁŘSKÁ ZPRÁVA. Stipendium 250 zl. pro posluchače c. k. české fakulty právnické zadáno bylo ve včerejší schůzi městské rady pražské p. Milanu Fučíkovi, pražskému příslušníkovi, posluchači třetího ročníku práv. Mravné z toho naučení: buďme vlastenci a žvaňme na schůzích národně dělnických.

WIENER RUNDSCHAU. Z čísla 10 a 11: Hans Schwaiger: Ein Brief. — John Ruskin: Kunst und Moral. — Oscar Panizza: Der Papst. Na konec tato poetická karakteristika papežství: „Ten tmavěžhoucí korálový útes, který se skládá z mnoha set purpurových organismů, na nějž celý svět po staletí hleděl s úzkostí a hrůzou, na němž ztroskotalo se tolik pyšně naložených lodí, leží dnes hluboko pod modrým mořským zrcadlem končícího 19. věku a jen při docela nízkém stavu vody je viditelným zřetelně a zdá se, že by mohl být nebezpečným.“ — Ph. Zilcken: Jan Toorop. Přineseme v budoucích číslech s uměleckou ukázkou.

L'HUMANITÉ NOUVELLE. Sv. 22: Socialisté polští a ruští. — Německá sociální demokracie a kongres ve Stuttgartě (Domela Nieuwenhuis). — Revolucionářské kuriozity. — Z beletrie i u nás z překladu A. Procházky v Nivě známý Malý Jeník od Van Eedena.

LES TEMPS NOUVEAUX POKRAČUJÍ ve výborných Pages d'histoire socialiste od V. Čerkesova.

DEUTSCH-FRANZÖSISCHE RUNDSCHAU ukončila první ročník dvěma anketami: O sblížení Francie a Německa a O Balzacovi. Něco přeložíme.

LA CRITIQUE PŘINÁŠÍ v čísle ze dne 5. července naši obálkovou kresbu od Františka Kavána jako uměleckou přílohu k édition de luxe.

TŘETÍ NAŠE SOUTĚŽ (Exlibris: 40 a 30 korun) prodlužuje se do 15. dubna. Bude míti bezpochyby tentokrát pro nás i pro zúčastněné umělce dobrý výsledek. Prodlužujeme soutěž jen z toho důvodu, aby se sešlo více prací reprodukovatelných. Spolky a jednotlivci budou si pak moci tu neb onu práci zakoupiti pro svoji knihovnu. Obstaráme ochotně vyjednávání s umělcem, popřípadě i reprodukci a tisk žádoucího počtu exemplářů.

Podmínky: 1. Hotová perokresba. 2. Formát libovolný, k případnému zmenšení se hodící. 3. Práce buďtež podepsány. Odporučuje se jméno autorovo či jeho zkratku umístiti v kresbě. 4. Název Exlibris budiž pojat do kresby a nebudiž zapomenuto na vhodné místo pro jméno majitele. 5. Kresby cenou poctěné a jejich právo reprodukční stane se výhradným majetkem vydavatele tohoto listu. Práce další vyhražuje si redakce reprodukovati jednou v Novém kultě. 6. Lhůta do 15. dubna.

V NAŠÍ SOUTĚŽI EXLIBRIS obdrželi po dobrozdání pp. Arnošta Hofbauera, malíře, a Karla Pelanta, spisovatele, I. cenu Karel Štroff v Praze, II. cenu Raoul Thomen v Paříži. Zaslané práce, jimž žádná cena nebyla přiřknuta, buďtež vyzvednuty v naší administraci do 15. srpna. Jinak se za ně neručí.